

Nowe Miasto nad Pilicą strategia rozwoju miasta i gminy do 2016 roku

Niniejsza strategia została opracowana w II połowie 2003 roku we współpracy z władzami lokalnymi oraz przy udziale mieszkańców miasta i gminy Nowe Miasto nad Pilicą, przez zespół ekspertów Regionalnego Biura Realizacji Programów Ekologicznych, w składzie:

- Wojciech Kłosowski – koordynator zespołu
- Dagmara Duchnowska
- Elżbieta Różańska,
- Adam Różański

W 2007 roku pracownicy Urzędu Miasta i Gminy w Nowym Mieście dokonali aktualizacji strategii (głównie jej drugiej części dotyczącej: wizji, misji, celów strategicznych i operacyjnych oraz kierunków działań). W części pierwszej uaktualniono dane statystyczne oraz zapisy analizy heurystycznej, na podstawie zgromadzonych informacji

Część I: Raport o Stanie Miasta i Gminy

Pierwsza część niniejszego opracowania — Raport o Stanie Miasta i Gminy — zawiera syntetyczną informację o uwarunkowaniach strategicznych przyszłego rozwoju Nowego Miasta nad Pilicą. Materiał raportu jest zgrupowany w sześć rozdziałów, z których każdy kończy się analizą heurystyczną zgromadzonych danych. Raport stanowi podstawę do dokonania, następnie wyboru celów strategicznych, co nastąpi w części II niniejszego opracowania.

Do sformułowania raportu wykorzystano materiały źródłowe z dokumentów gminnych, dane statystyki publicznej, dane gromadzone przez liczne podmioty gminne, powiatowe i wojewódzkie. Wzięto też pod uwagę wyniki ankiety mieszkańców. Dane raportu zostały przez opracowujących go ekspertów zestawione z tłem porównawczym, które najczęściej stanowią analogiczne dane dla powiatu i województwa. Takie zestawienie pozwala widzieć Nowe Miasto w kontekście procesów, które dzieją się w podobnych układach lokalnych w całym kraju.

Rozdział 1.1. Położenie i relacje zewnętrzne

1.1.1. Położenie

1.1.1.1. Położenie w szerszym kontekście przestrzennym: kraj, województwo

Nowe Miasto nad Pilicą leży w centralnej części Polski na granicy województw: mazowieckiego i łódzkiego. Położenie w granicach stosunkowo zamożnego województwa mazowieckiego skutkuje między innymi tym, że odniesienie danych lokalnych do średnich wojewódzkich nie jest dla Nowego Miasta miarodajne. Składają się na to dwie przyczyny:

1. po pierwsze: dane dla województwa mazowieckiego dotyczące wielu dziedzin są wypaczone przez wskaźniki aglomeracji stołecznej, które odbiegają bardzo znacząco od wskaźników dotyczących terenu, a średnia nie obrazuje dobrze sytuacji ani w Warszawie, ani w pozawarszawskiej części województwa;
2. po drugie: choć Nowe Miasto leży w zamożnym województwie mazowieckim, to jego bezpośrednim otoczeniem jest najbiedniejsza część tego województwa — podregion radomski; wskaźniki rozwoju gospodarczego tego podregionu są raczej zbieżne ze wskaźnikami województwa świętokrzyskiego, a więc porównywanie sytuacji Nowego Miasta ze wskaźnikami wojewódzkimi jest tym bardziej mylące.

Przy tych wszystkich zastrzeżeniach dane lokalne będą jednak często pokazywane nie tylko na tle danych dla powiatu, ale i na tle wojewódzkim, ponieważ — po uwzględnieniu powyższych zastrzeżeń — takie zestawienie jest zawsze źródłem dodatkowej informacji.

Położenie Nowego Miasta wciśniętego pomiędzy dwa zupełnie odmienne województwa Polski centralnej ma zasadniczy wpływ na jego uwarunkowania rozwojowe. Województwo mazowieckie jest nadal najsilniejszym gospodarczo województwem Polski i z tego tytułu będziemy je nazywać „województwem szans”. Najlepsze wskaźniki społeczno-gospodarcze są jednak mylące, ponieważ w istocie dotyczą aglomeracji stołecznej i jej bezpośredniego otoczenia, (oraz — w mniejszym stopniu — wybranych ponadlokalnych ośrodków województwa położonych przy istotnych szlakach komunikacyjnych). Natomiast południowa część województwa, czyli podregion radomski, to „czarna dziura” województwa mazowieckiego i również jeden z obszarów najpoważniejszego załamania strukturalnego na tle całej Polski. Mamy tu skumulowane przykłady niekorzystnych zjawisk gospodarczych, społecznych (Radom) przykłady złego zarządzania publicznego (zadłużenie wielu samorządów do granicy 60%), peryferyzacja całego podregionu.

Z kolei województwo łódzkie to „województwo zagrożeń”. Na niekorzystne procesy w samej metropolii łódzkiej, związane m. in. z wcześniejszym załamaniem przemysłu włókienniczego, nakłada się powolna utrata przez obszar rozciągający się pomiędzy Łodzią a Piotrkowem

Trybunalskim roli logistycznego centrum kraju. Niższy poziom zamożności ludności skutkuje spłyconiem popytu na rynku konsumpcyjnym.

Ryc. 1. Położenie Nowego Miasta nad Pilicą na granicy dwóch województw: mazowieckiego i łódzkiego

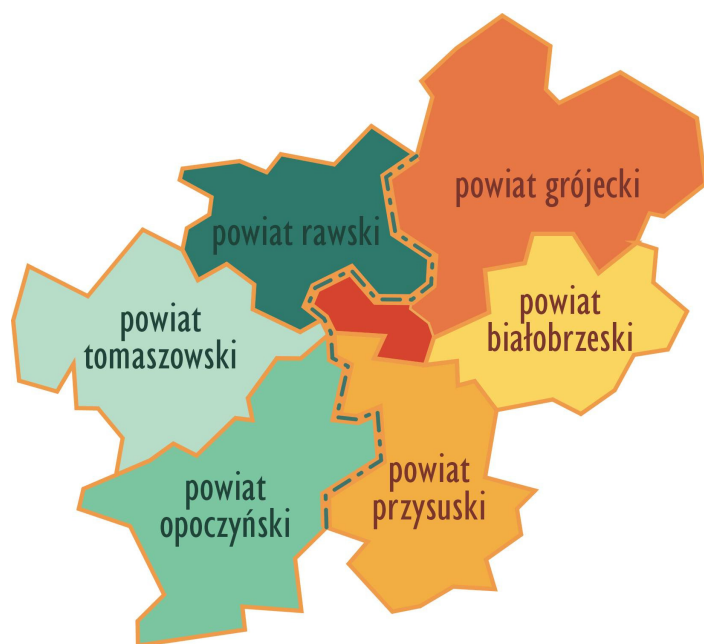

Źródło: oprac. własne; na rycinie zaznaczono ciemniejszym kolorem powiat grójecki, a w ramach tego powiatu – gminę Nowe Miasto nad Pilicą. Jaśniejszą linią zaznaczono sześć powiatów, z którymi graniczy Nowe Miasto.

Między takimi dwoma zróżnicowanymi województwami, w strefie oddziaływania dwóch zupełnie różnych wielkich aglomeracji miejskich jest zlokalizowane Nowe Miasto nad Pilicą.

1.1.1.2. Położenie w kontekście bezpośredniego otoczenia

Nowe Miasto nad Pilicą należy do powiatu **grójeckiego** i graniczy bezpośrednio z pięcioma innymi powiatami. Dwa z tych powiatów: **przysuski** i **białobrzeski** — należą do województwa mazowieckiego, a trzy pozostałe: **rawski**, **tomaszowski** i **opoczyński** — do województwa łódzkiego.

Ryc. 2. Powiaty graniczące z Nowym Miastem nad Pilicą

Źródło: oprac. własne; w ramach powiatu grójeckiego ciemniejszym kolorem oznaczono gminę Nowe Miasto

Takie rozbite administracyjnie sąsiedztwo nie ułatwia współpracy lokalnej. Gminy położone nad Pilicą powołały do życia związek komunalny, który jednak okazał się nieefektywny i rozpadł się. Obecnie brakuje takiego tworu, ponieważ zanieczyszczenie rzeki Pilicy wymaga połączenia sił a odosobnione działania nie dadzą pożądanych rezultatów.

Ryc. 3. Gminy bezpośrednio sąsiadujące z Nowym Miastem nad Pilicą

Źródło: oprac. własne

Nowe Miasto sąsiaduje bezpośrednio z ośmioma gminami należącymi do wymienionych wcześniej sześciu powiatów (ryc.3). Są to kolejno:

- gminy woj. mazowieckiego:
  - Mogielnica (pow. grójecki);
  - Wyśmierzyce (pow. białobrzeski);
  - Klwów (pow. przysuski);
  - Odrzywół (pow. przysuski);
- oraz gminy woj. łódzkiego:
  - Poświętne (pow. opoczyński);
  - Rzeczyca (pow. tomaszowski);
  - Cielądz (pow. rawski);
  - Sadkowice (pow. rawski).

Tu tym bardziej można powtórzyć sformułowaną powyżej tezę: taka mnogość i zróżnicowanie partnerów terytorialnych — **osiem** gmin z **sześciu** powiatów należących do **dwóch** województw — nie ułatwiają Nowemu Miastu budowania pola współpracy w konkretnych sprawach ponadlokalnych.

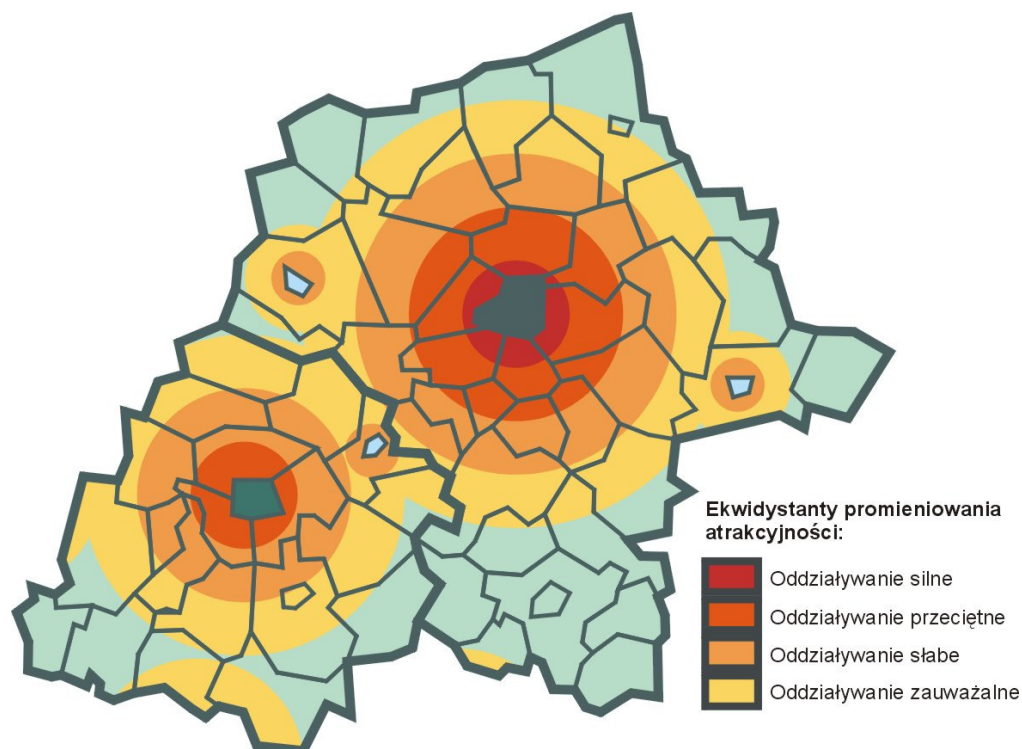
1.1.2. Wpływ sąsiednich ośrodków

1.1.2.1. Promieniowanie rozwoju z sąsiednich ośrodków miejskich

W raporcie przeanalizowano potencjalny wpływ sąsiedztwa obu metropolii: stołecznej i łódzkiej jako ewentualny **czynnik prorozwojowy**. Koniunktura inwestycyjna w ośrodkach miejskich bowiem skutkuje wzmożeniem rozwoju lokalnego na obszarach sąsiednich, proporcjonalnie do trzech czynników: poziomu aktywności inwestycyjnej, wielkości miasta i odległości od niego. Rzecz jasna - oddziaływanie ośrodków miejskich jest tylko jednym z wielu czynników wspierających rozwój lokalny w terenie. Jednak ten akurat czynnik jest na tyle istotny dla wynikowego poziomu rozwoju lokalnego, iż udaje się wykazać daleko idącą korelację geograficznego zasięgu oddziaływania miast z takimi czynnikami, jak trwałość bezrobocia, czy aktywność inwestycyjna.

Wobec powyższego należy założyć, że skoro mamy prawidłowo oszacowane przyszłe szanse na koniunkturę inwestycyjną w ośrodkach miejskich, to jesteśmy w stanie wykreślić prawdopodobną przyszłą mapę promieniowania rozwoju lokalnego na tereny otaczające te miasta. Zaproponowany tu model autorstwa W. Kłosowskiego korzysta z systemu *kategoryzacji atrakcyjności inwestycyjnej miast* Swianiewicza i Dziemianowicza publikowanej przez Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową.

Ryc. 4. Promieniowanie rozwoju: model przestrzenny oddziaływania na otoczenie czynnika atrakcyjności inwestycyjnej miast (dane dla rankingu 2001)

Źródło: W. Kłosowski; „Promieniowanie koniunktury inwestycyjnej miast na otaczające tereny”; W&K Consulting, Bielsko-Biała 2000. Wokół Warszawy (miasto sklasyfikowanego w kategorii A) wykreślono cztery strefy oddziaływania w postaci ekwidystant wyznaczających obszary coraz słabszego oddziaływania: intensywnego, przeciętnego, słabego i zauważalnego. Z kolei Łódź (miasto o rankingu B) otaczają tylko trzy ekwidystanty: oddziaływania przeciętnego i słabego i zauważalnego. Radom jako miasto o rankingu E nie oddziałuje na otoczenie wcale.

Jak widać na mapie, Nowe Miasto jest akurat tym fragmentem powiatu grójeckiego, który znajduje się poza ekwidystantą zauważalnego prorozwojowego oddziaływania sąsiedztwa Warszawy. Nie znajduje się też w zasięgu oddziaływania Łodzi. To oczywiście nie przekreśla szans rozwojowych miasta i gminy, ale trzeba brać pod uwagę, że proces rozwoju lokalnego nie będzie efektywnie napędzany sąsiedztwem wielkich miast.

1.1.2.2. Konkurenci w najbliższym otoczeniu

Definiując konkurentów w procesie rozwoju lokalnego trzeba sprecyzować, **pod jakim względem** będą ze sobą konkurować ośrodki. Na etapie raportu da się zdefiniować przede wszystkim dwa obszary konkurencji: **konkurencja o przejęcie lokalnego ruchu turystycznego i konkurencja o inwestorów strategicznych.**

1.1.2.2.1 Konkurencja o przejęcie lokalnego ruchu turystycznego

Konkurencja o przejęcie lokalnego ruchu turystycznego rozgrywa się co najmniej w obszarze całego odcinka środkowego Nadpilicza. Takie ośrodki jak bardzo dobrze wypromowana Spała (pow. Tomaszów Maz.) ale także inne w tym rejonie, np. Inowłódz, są znakomicie przygo-

towana na przyjęcie turystów. Tak się składa, że najsilniejsi konkurenci Nowego Miasta to miejscowości leżące w sąsiednich gminach w województwie łódzkim. W powiecie opoczyńskim, w miejscowości Drzewica, na zbiorniku retencyjnym jest najlepszy w Polsce tor kajakarstwa górskiego. Stamtąd też pochodzą nasi mistrzowie olimpijscy.

1.1.2.2 Konkurencja o tereny pod inwestycje

Jako jedną z potencjalnych szans rozwojowych dla Nowego Miasta nad Pilicą wymienia się zagospodarowanie terenów po byłej Jednostce Wojskowej 1540 oraz inne przygotowane tereny pod inwestycje na obszarze Miasta i Gminy.

W tym kontekście atrakcyjność Nowego Miasta w jej obecnym stanie rysuje się przeciętnie. Trzeba jednak zaznaczyć, że wypromowanie całego Nadpilicza może przynieść korzyści, które będą promieniowały także na Nowe Miasto. Możliwa jest tu więc nie tylko strategia konkurencyjna wobec Spały i innych ośrodków, ale i strategia kooperacyjna i wspólne działania organizatorskie i promocyjne.

1.1.3. Dostępność komunikacyjna

Dostępność komunikacyjna Nowego Miasta w kontekście sieci dróg jest dodatkowym elementem oceny jego konkurencyjności. Z tego punktu widzenia trzeba stwierdzić jednoznacznie, że **Nowe Miasto znajduje się poza siecią dróg krajowych**, co musi być brane pod uwagę jako jedna z barier rozwojowych. Dwie wertykalne drogi krajowe: **nr 8** relacji Warszawa – Piotrków – Wieluń – Wrocław i **nr 7** relacji Warszawa – Radom — Kielce – Kraków omijają Nowe Miasto. Podobnie horyzontalna droga krajowa **12** relacji Puławy – Radom – Piotrków – Zduńska Wola.

Kontakt gminy ze światem zapewniają dwie drogi wojewódzkie: 728 relacji Grójec – Końskie i 707 relacji Nowe Miasto – Rawa Mazowiecka, oraz jedenaście dróg powiatowych.

Przez zachodni skraj gminy przebiega Centralna Magistrała Kolejowa jednak nie ma ona znaczenia dla skomunikowania gminy ze światem. Brak jest czynnej stacji czy przystanku kolejowego; uprzednio funkcjonująca stacja w miejscowości Nowe Strzałki jest nieczynna.

Na terenie gminy znajduje się też nieczynna obecnie Kolej Wąskotorowa, która w przyszłości może mieć znaczenie jako środek komunikacji obsługujący specyficzne kategorie transportu (np. ruch turystyczny). Jednak obecnie kolejka nie ma znaczenia dla dostępności transportowej Nowego Miasta.

Ryc. 5. Położenie Nowego Miasta w kontekście sieci dróg krajowych

Źródło: oprac. własne

Samochodowa komunikacja zbiorowa to przede wszystkim PKS, ale również przewoźnicy prywatni. Częstotliwość kursów autobusów w podstawowych kierunkach jest duża i obsługuje w całości lokalne potrzeby.

1.1.4. Analiza heurystyczna ABC

1.1.4.1. Atuty rozwojowe:

1. Względna bliskość stolicy (dostępność kontaktów z instytucjami centralnymi);
2. Położenie w zamożnym województwie (dostęp do środków dystrybuowanych regionalnie);
3. Położenie atrakcyjne przyrodniczo (dolina Pilicy);
4. Możliwość wspólnych działań promocyjnych gmin nadpilickich.

1.1.4.2. Bariery rozwojowe

1. Położenie w biednym subregionie radomskim;
2. Rozczłonkowane administracyjnie sąsiedztwo (osiem gmin z 6 powiatów należących do dwóch województw); trudności w organizowaniu szerszej współpracy;
3. Położenie poza siecią dróg krajowych; słaba dostępność drogowa;
4. Położenie poza ekwidystantą promieniowania koniunktury inwestycyjnej Warszawy.

1.1.4.3. Ciekawe zagadnienia do dalszej analizy

1. Jakie są realne szanse zagospodarowania terenów po byłej Jednostce Wojskowej i pozyskania inwestora?
2. Czy wybudowanie małego zbiornika retencyjnego wpłynie na rozwój turystyki?

Rozdział 1.2. Ład przestrzenny

1.2.1. Przestrzeń gminy

1.2.1.1. Dane podstawowe

W skład gminy wchodzi miasto i 28 sołectw obejmujących 32 wsie. Największe sołectwa to Żdzary (4,69% ogółu mieszkańców), Łęgonice (4,35%) oraz Pobiedna (3,68%). Powierzchnia gminy wynosi ogółem 159 km², z czego powierzchnia samego miasta to 11 km². Gmina zalesiona jest na obszarze 3000 ha, wskaźnik lesistości wynosi więc 20,29%. Taką lesistość należy uznać za niską. Zalecany poziom średniej lesistości dla całego kraju to 35%. Jest to istotna okoliczność w kontekście planów rozwoju turystyki na terenie miasta i gminy Nowe Miasto nad Pilicą. Na terenie całej gminy jest 300 ha wód śródlądowych, włączając obie rzeki: Pilicę i Drzewiczkę oraz starorzecza i stawy (stanowią one razem 2,03% powierzchni gminy).

1.2.2. Ochrona dziedzictwa kulturowego

Nowe Miasto nazywane jest **Watykanem**, ponieważ na jego terenie istnieje siedem zakonów i klasztorów oraz dwa kościoły. Na terenie całej gminy są jeszcze trzy kościoły (Łęgonice, Żdzary, Waliska) oraz jedno zgromadzenie zakonne (w Żdzarach). Gmina Nowe Miasto należy do **regionów atrakcyjnych** pod względem krajobrazowym oraz historycznym. Istnieją do dziś pałace i parki dworskie (Nowe Miasto, Gostomia i Łęgonice), kościoły drewniane (Łęgonice i Waliska), zabytkowe kościoły murowane (Nowe Miasto, Żdzary i Nowe Łęgonice) oraz kompleks klasztorny w Nowym Mieście, który został wybudowany w latach 1765-1786 w stylu barokowym. Najstarszą budowlą zabytkową jest pałac Małachowskich z 1756 r. Trzy kilometry od Nowego Miasta leży „Górka Zgody”, gdzie w 1666 r. nastąpiło pogodzenie hetmana Jerzego Lubomirskiego z królem Janem Kazimierzem.

1.2.3. Obiekty o szczególnym znaczeniu dla gminy

W tym miejscu raportu zajmiemy się obiektami wykraczającymi poza standardowe rozdziały opisu przestrzeni lokalnej. Kluczowe obiekty muszą mieć swoje specjalne miejsce w strategiach miejscowości, a nie wtapiać się w standardowy opis przestrzeni gminnej, jaki zawierają rozdziały, dotyczące ładu przestrzennego. Szczegółowość ich opisu musi być adekwatna do swojej rangi w kontekście wpływu na lokalne szanse rozwojowe.

Warto opisać takie obiekty pod kątem ich aktualnego i potencjalnego wpływu na koniunkturę gospodarczą w gminie, w niektórych przypadkach — pod kątem szans na ich sprzedaż.

1.2.3.1. Zespół pałacowo-parkowy

Pałac Małachowskich z 1756 r., którego budowę rozpoczął Granowski. Pałac położony jest na skarpie, a u jej stóp posadowiono staw o kształcie prostokąta z kołem w środku. Podczas dobrej pogody i przy wykoszonych zaroślach pałac odbija się w wodzie stawu.

Pałac jest potencjalnie jednym z kluczowych elementów atrakcyjności turystycznej Nowego Miasta. Obecnie jest w znacznym stopniu zdewastowany i wymaga istotnych nakładów inwestycyjnych, ale po wyremontowaniu ma szansę obsługiwać istotne funkcje związane z generowaniem lub obsługą ruchu turystycznego: centrum szkoleniowo-konferencyjne, hotel, lub inne.

1.2.3.2. Lotnisko

Na terenie gminy Nowe Miasto znajduje się (obecnie nieczynne), dawne lotnisko wojskowe. Obejmuje ono swoim zasięgiem powierzchnię ponad 500 ha, wraz z infrastrukturą po zlikwidowanej w 2000 roku Jednostce Wojskowej 1540. Obecnie obszar ten jest we władaniu Agencji Mienia Wojskowego. Są to atrakcyjne tereny dla inwestorów zewnętrznych.

1.2.4. Analiza heurystyczna ABC

1.2.4.1. Atuty rozwojowe:

1. Malownicze doliny Pilicy i Drzewiczki;
2. Atrakcyjne obiekty zabytkowe;
3. Sanktuarium Bł. O.H. Koźmińskiego;
4. Potencjalne atrakcje turystyczne:
  - a. Reaktywacja kolejki wąskotorowej
  - b. zespół pałacowo-parkowy w Nowym Mieście
  - c. budowa zbiornika małej retencji na rzece Pilicy
5. Tereny inwestycyjne po byłej Jednostce Wojskowej

1.2.4.2. Bariery rozwojowe

1. Zły stan techniczny pałacu; wysokie koszty jego remontu;
2. Niska lesistość gminy;
3. Ograniczenia inwestycyjne w obiekty infrastruktury turystycznej w dolinie rzeki Pilicy;

1.2.4.3. Ciekawe zagadnienia do dalszej analizy

1. Jakie są realne szanse zagospodarowania zespołu pałacowo-parkowego?
2. Czy powstanie małego zbiornika retencyjnego przyczyni się do rozwoju turystyki Gminy?
3. Czy powstanie Regionalnego Ośrodka Kultury wpłynie znacząco na ilość osób odwiedzających nasze Miasto?

Rozdział 1.3. Środowisko

1.3.1. Walory i zasoby środowiska

1.3.1.1. Atrakcyjność przyrodnicza

Przez teren gminy płyną **dwie rzeki**: Pilica (wyjątkowo pięknie meandrująca w tym miejscu) i Drzewiczka. Pierwsza z nich, promowana, jako rzeka niezwykle czysta, w tej chwili stanowi akwen, przy którym nie ma kąpielisk. Jednakże Pilica to szlak kajakowy ciągnący się z Tomaszowa Mazowieckiego poprzez Spałę, Nowe Miasto, Białobrzegi, Warkę aż do Wisły. Na terenie Miasta i Gminy bardzo często organizowane są spływy kajakowe.

1.3.1.2. Ochrona przyrody

Rozporządzeniem nr 39 Wojewody Mazowieckiego z dnia 19 kwietnia 2002 r. „w sprawie wprowadzenia obszarów chronionego krajobrazu na terenie województwa mazowieckiego” został ustanowiony **Obszar Chronionego Krajobrazu „Dolina rzeki Pilicy i Drzewiczki”** o powierzchni 63422 ha. Część tego obszaru znajduje się na terenie gminy Nowe Miasto n. Pilicą. Obszar należy do krajowej sieci ECONET POLSKA.

Ponadto w gminie znajduje się 16 pomników przyrody. Istnieje koncepcja utworzenia Parku Krajobrazowego Doliny Pilicy.

1.3.2. Obecne formy przeciwdziałania niepożądanym skutkom oddziaływania człowieka na środowisko

1.3.2.1. Gospodarka wodno-ściekowa

Znaczna część terenu gminy jest zwodociągowana i planowana jest dalsza rozbudowa sieci wodociągowej, toteż jest istotne aby system odprowadzenia ścieków był także rozwiązany prawidłowo. Nowe Miasto ma dwie oczyszczalnie ścieków i system kanalizacji sanitarnej. W pozostałych jednostkach osadniczych gospodarka ściekowa polega na gromadzeniu ścieków w szczelnych zbiornikach przydomowych i wywożenia ich do miejskiej oczyszczalni ścieków w Nowym Mieście. System taki doraźnie spełnia swoje zadanie, ale nie może być uznany za zadowalające docelowe rozwiązanie w obrębie gospodarki wodno-ściekowej.

1.3.2.2. Gospodarka odpadami stałymi

Oddane do użytku w październiku 2001 roku składowisko odpadów stałych w miejscowości Nowe Łęgonice, o powierzchni 2,5 ha, jest nowoczesne co do rozwiązań technicznych i organizacyjnych. Masa odpadów trafiających na składowisko jest precyzyjnie kontrolowana poprzez ważenie na wadze elektronicznej. Dla zmniejszania kubatury odpadów na składowisku pracuje kompaktor. Prowadzi się też segregowanie odpadów, oraz jest zainstalowana belownica do sprasowywania odpadów wysegregowanych.

1.3.3. Analiza heurystyczna ABC

1.3.3.1. Atuty rozwojowe:

1. Atrakcje środowiska przyrodniczego doliny Pilicy i Drzewiczki;
2. Skanalizowanie i podłączenie do oczyszczalni znacznej części obszaru miejskiego Nowego Miasta;
3. Większość obszaru Miasta i Gminy jest zwodociągowana;
4. Stacja uzdatniania wody o możliwości podłączenia nowych sieci wodociągowych;

1.3.3.2. Bariery rozwojowe

1. Nie do końca uporządkowana gospodarka ściekowa w obrębie miasta i na terenach wiejskich;
2. Ograniczenia inwestycyjne w Obszarze Chronionego Krajobrazu;
3. Brak segregacji odpadów w miejscach ich powstawania;

1.3.3.3. Ciekawe zagadnienia do dalszej analizy

1. Czy powstanie Park Krajobrazowy Doliny Pilicy?
2. Czy jest możliwość uporządkowania gospodarki ściekowej sołectw wiejskich bez budowy kanalizacji sieciowej, poprzez oczyszczalnie przydomowe?

Rozdział 1.4. Społeczność lokalna

1.4.1. Charakterystyka demograficzna

Według danych GUS za 2005 rok gminę zamieszkuje nieco ponad 8308 osób, z czego w samym mieście mieszka 3847. Kształtowanie się liczby ludności w latach poprzednich (od 2002 r) oraz prognozę demograficzną na lata do 2020 roku przedstawia tabela:

Liczba ludności w gminie							
lata:	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Liczba ludności:	9412	9109	8504	8499	8381	8308	8280
lata:	2007	2008	2009	2010	2012	2012	2013
Prognoza liczby ludności:	8224	8174	8124	8074	8024	7974	7924
lata:	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Prognoza liczby ludności:	7874	7825	7777	7732	7689	7649	7610

Źródło: oprac. własne na podstawie danych GUS i danych z UMiG Nowe Miasto n/P

Prognoza jest oparta na pesymistycznym założeniu, że będzie się niezmiennie kontynuował obecny trend zmniejszania liczby ludności miasta i gminy. Nie wzięto tu jako podstawy wyliczenia dramatycznego spadku liczby ludności na przełomie lat 2000/2001 (związanego z czynnikiem incydentalnym: likwidacją jednostki wojskowej), ale średnią wieloletnią. Prognoza ma oczywiście charakter ostrzegawczy, ale i tak warto odnotować, że według niej po roku 2020 liczba ludności miasta i gminy Nowe Miasto nad Pilicą znacznie spadnie.

Tabela 1. Nowe Miasto — zagęszczenie ludności (lata 2001 – 2006)

Zagęszczenie ludności (osoby na km ²)						
lata:	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Nowe Miasto nad Pilicą	57,48	53,48	53,45	52,71	52,25	52,07
Średnio w powiecie	78,47	83,09	75,14	75,12	75,05	75,04
Średnio w województwie	142,75	144,47	144,67	145,00	145,30	145,50

Źródło: oprac. własne na podstawie danych GUS i danych z UMiG Nowe Miasto n/P

Z kolei niskie zagęszczenie ludności na terenie gminy współgra z niskim wskaźnikiem urbanizacji (zarówno geograficznym, jak i demograficznym). Pokazuje to na przykładzie okresu lat 2001 – 2006 i na tle porównawczym powiatu i województwa powyższa tabela:

Tabela 2. Kobiety jako odsetek ludności ogółem (lata 2001 – 2006)

Wskaźnik feminizacji:						
lata:	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Nowe Miasto nad Pilicą	51,06%	51,39%	51,30%	51,32%	51,36%	51,44%
Średnio w powiecie	50,48%	50,56%	50,54%	50,60%	50,63%	50,66%
Średnio w województwie	51,90%	51,96%	52,00%	52,02%	52,07%	52,10%

Źródło: oprac. własne na podstawie danych GUS i danych z UMiG Nowe Miasto n/P

W gminie mamy do czynienia z dość wysokim, charakterystycznym dla całego województwa mazowieckiego, poziomem feminizacji. W analizowanym okresie zauważamy stopniowy wzrost przewagi liczby kobiet nad liczbą mężczyzn.

1.4.1.1. Przyrost naturalny

Jeśli chodzi o przyrost naturalny, to jest on w Nowym Mieście od lat **ujemny**. Wskaźnik na poziomie $-6,59\%$ to alarm jeśli chodzi o sytuację demograficzną. Jednakże zauważamy jego stopniowy spadek (do -4% w 2006 roku).

Tabela 3. Przyrost naturalny w latach 2001 – 2006

Przyrost naturalny na 1000 ludności						
lata:	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Nowe Miasto nad Pilicą	-6,59	-3,60	-5,20	-4,60	-5,50	-4,00
Średnio w powiecie	-2,05	-25,90	-15,70	-2,40	-11,70	B.D.
Średnio w województwie	-0,83	B.D.	B.D.	-29,41	-17,41	B.D.

Źródło: oprac. własne na podstawie danych GUS i danych z UMiG Nowe Miasto n/P

Wysoko ujemny przyrost utrzymuje się tu od lat. Ujemny przyrost występuje wprawdzie także w bezpośrednim otoczeniu (województwo, powiat), ale po pierwsze tutaj przewaga zgonów nad urodzeniami jest dużo mniejsza (w powiecie grójeckim jest nieco wyższa bo... za wyjątkiem właśnie Nowe Miasto), a po drugie — równoważą tę przewagę ruchy migracyjne: napływ ludności do woj. mazowieckiego jest dużo wyższy, niż odpływ.

1.4.1.2. Zjawiska migracyjne

Tymczasem Nowe Miasto ma też od lat **ujemne wskaźniki migracji** (przy czym rok 2001 należy traktować jako wypaczony czynnikiem incydentalnym: likwidacją Jednostki Wojskowej). Narastanie zjawiska odpływu ludności z Nowego Miasta obrazuje poniższa tabela. (również tutaj ujemna migracja w powiecie grójeckim jest wywołana wpływem na wskaźniki powiatowe udziału w nich Nowego Miasta):

Tabela 4. Saldo migracji ludności Nowego Miasta na tle porównawczym w przeliczeniu na 1000 mieszkańców w latach 2001 – 2006

Saldo migracji na 1000 mieszkańców OGÓŁEM						
lata:	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Nowe Miasto nad Pilicą	-26,68	-12,23	-9,53	-5,61	-6,02	-2,17
Średnio w powiecie	-0,49	0,43	-0,10	0,50	0,25	B.D.
Średnio w województwie	2,15	2,37	2,60	2,60	2,81	B.D.

Źródło: oprac. własne na podstawie danych GUS

1.4.1.3. Struktura wiekowa populacji

Następna tabela obrazuje niski i stale malejący udział młodzieży w populacji. Może on nie być tak alarmujący w wymiarze ilościowym, niestety znamy z ankiet i badań zogniskowanych także jego charakter jakościowy: i tak nieliczna grupa młodzieży wyraża dość powszechnie aspiracje emigracyjne.

Tabela 5. Ludność w wieku przedprodukcyjnym jako odsetek ludności w wieku produkcyjnym (lata 2001 – 2006)

Miara Demograficznej Młodości						
lata:	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Nowe Miasto nad Pilicą	37,97	B.D.	B.D.	B.D.	B.D.	29,97
Średnio w powiecie	37,80	B.D.	B.D.	B.D.	39,57	33,46
Średnio w województwie	35,74	B.D.	B.D.	31,90	31,05	30,27

Źródło: oprac. własne na podstawie danych GUS

Natomiast kolejna tabela pokazuje wskaźnik alarmujący: bardzo wysoką Miarę Demograficznej Starości populacji. MDS jest o ponad 10% wyższy w Nowym Mieście, niż w powiecie czy województwie.

Tabela 6. Ludność w wieku poprodukcyjnym jako odsetek ludności w wieku produkcyjnym (lata 2001 – 2006)

Miara Demograficznej Starości						
lata:	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Nowe Miasto nad Pilicą	34,45%	B.D.	B.D.	B.D.	B.D.	36,23%
Średnio w powiecie	26,30%	B.D.	B.D.	B.D.	23,82%	26,80%
Średnio w województwie	27,05%	B.D.	B.D.	26,50%	26,46%	26,80%

Źródło: oprac. własne na podstawie danych GUS

Żeby ostatecznie przypieczętować tę część analizy, w tabeli poniżej zaprezentowano **wskaźnik perspektywiczności populacji**. Wyraża on przewagę liczebną grupy w wieku przedprodukcyjnym nad grupą w wieku poprodukcyjnym. W Nowym Mieście wskaźnik ten zbliżył się do jedności, to znaczy, że w Nowym Mieście jednego „seniora” może zastąpić nie dwóch, ale jeden „następca”. **O takiej populacji powiemy, że jej perspektywy demograficzne są zagrożone.**

Tabela 7. Wskaźnik perspektywiczności populacji (przewaga procentowa ludności w wieku przedprodukcyjnym nad ludnością w wieku poprodukcyjnym w latach 2001 – 2006)

Wskaźnik perspektywiczności populacji						
lata:	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Nowe Miasto nad Pilicą	10,22%	B.D.	B.D.	B.D.	B.D.	-3,80%
Średnio w powiecie	43,73%	B.D.	B.D.	B.D.	B.D.	4,15%
Średnio w województwie	32,12%	B.D.	B.D.	B.D.	B.D.	2,22%

Źródło: oprac. własne na podstawie danych GUS

Niska ilość dzieci i ujemny przyrost nie wiążą się bynajmniej z małą ilością zawieranych małżeństw. Ilość zawieranych małżeństw nie odbiega od średnich dla całego kraju a w ostatnim roku uległa znacznemu wzrostowi. Z wywiadów wynika jednak, że młodzi pobierają się, a następnie emigrują i rodzinę zakładają już poza Nowym Miastem.

Tabela 8. Małżeństwa na 1000 ludności (lata 2001 – 2006)

Nowo zawierane małżeństwa na 1000 ludności:						
lata:	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Nowe Miasto nad Pilicą	5,27	6,58	6,00	5,85	5,54	12,32
Średnio w powiecie	5,50	5,95	6,03	5,73	5,62	B.D.
Średnio w województwie	5,16	5,09	5,23	5,16	5,37	B.D.

Źródło: oprac. własne na podstawie danych GUS i danych z UMiG Nowe Miasto n/P

Podsumowując: sytuacja demograficzna Nowego Miasta jest bardzo niepokojąca i musi być traktowana jako poważna bariera rozwojowa.

1.4.2. Jakość życia

1.4.2.1. Sytuacja ekonomiczna rodzin

Nie ma bezpośrednich danych o zamożności przeciętnej rodziny w Nowym Mieście. Z danych pośrednich wynika jednak wiele niepokojących pytań. Poniższa tabela pokazuje **obciążenie jednego pracującego utrzymaniem osób niepracujących** (czyli razem osób w wieku produkcyjnym: *bezrobotnych i nieaktywnych ekonomicznie* oraz w wieku przed- i po-produkcyjnym).

Tabela 9. Ilość osób niepracujących na utrzymaniu jednego pracującego: Nowe Miasto na tle powiatu, województwa w latach 1996 – 2001

Osoby na utrzymaniu jednego pracującego						
lata:	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Nowe Miasto nad Pilicą	8,70	6,66	7,73	8,66	9,08	9,33
Średnio w powiecie	6,40	6,10	5,99	5,99	6,20	7,00
Średnio w województwie	2,67	2,60	2,60	2,66	2,86	2,89

Źródło: oprac. własne na podstawie danych GUS

O ile przeciętny mieszkaniec województwa mazowieckiego utrzymywał w 2001 roku **niepełna trzy osoby**, to w tym samym okresie **mieszkaniec Nowego Miasta pracował na ponad 9 osób niepracujących**. Przyczyny tego zjawiska można upatrywać w pewnym stopniu w dużym udziale seniorów w populacji. Także osoby pracujące w gospodarstwach rolnych członków swoich rodzin są odnotowane jako nieaktywne ekonomicznie, choć faktycznie świadczą pracę na rzecz gospodarstwa rodzinnego i mają w nim zapewnione utrzymanie. Jednak przy tych wszystkich zastrzeżeniach — i tak **bierność ekonomiczna mieszkańców Nowego Miasta jest sygnałem bardzo niepokojącym**. Pośrednio może ono świadczyć też o istnieniu nierozpoznanych przez nas istotnej szarej strefy, z której mogą utrzymywać się liczni mieszkańcy.

1.4.2.2. Walory miejsca zamieszkania

Przeciętna powierzchnia użytkowa w mieszkaniu średnio na jedną zamieszkałą osobę nie odbiega znacząco od wskaźników średnich i nie przekracza 20 m². To z pewnością wystarczający standard, jeśli chodzi o warunki miejsca zamieszkania rodzin.

Tabela 10. Walory miejsca zamieszkania: powierzchnia użytkowa w mieszkaniu średnio na osobę (lata 1996 – 2001)

Powierzchnia użytkowa w mieszkaniu średnio na osobę:						
lata:	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Nowe Miasto nad Pilicą	17,67	18,03	18,46	18,76	19,11	19,78
Średnio w powiecie	18,63	18,77	18,96	19,14	19,36	19,25
Średnio w województwie	18,24	18,48	18,81	19,12	19,53	19,96

Źródło: oprac. własne na podstawie danych GUS

Można przy tej okazji stwierdzić jednak, że z analizy zasobów mieszkaniowych wynika **brak znaczącej rezerwy powierzchni mieszkaniowej która mogłaby służyć dla celów agroturystyki**. Gminy, w których jest utrwalony zwyczaj udostępniania turystom kwatery w domach mieszkalnych, mają wskaźnik powierzchni użytkowej mieszkań na osobę przekraczający często 23m². To zagadnienie będzie szerzej omówione w rozdziale 1.5.2.3. „Potencjał rozwoju turystyki”.

Jeśli natomiast chodzi o **jakość i estetykę przestrzeni publicznej Nowego Miasta**, to należy stwierdzić, że jak na niezbyt duży budżet inwestycyjny gmina, a zwłaszcza miasto wygląda bardzo dobrze. Widać inwestycje w drogownictwie, są nowe chodniki, jest schludnie, tereny zielone w centrum są zadbane.

1.4.2.3. Bezpieczeństwo publiczne

Jednym z czynników kształtujących jakość miejsca zamieszkania jest bezpieczeństwo publiczne. Od 31 marca tego roku jest to Posterunek Policji. Jest ośmiu funkcjonariuszy i kierownik posterunku. Mają do dyspozycji dwa oznakowane radiowozy.

Przestępczość na terenie gminy jest niewielka i potwierdza ją to dane policyjne.

Nie odnotowano włamań do domków letniskowych, co będzie zapewne przesłanką do decyzji inwestycyjnych przyszłych inwestorów tego typu. Według opinii policji – na terenie gminy nie ma miejsc niebezpiecznych, nie ma melin pijackich, nie ma problemu z narkotykami. W szkołach jest bezpiecznie. Przy drogach wyjazdowych nie ma prostytutki. Przestępczość łączy się zazwyczaj z patologiami rodzinnymi. Sprawcami większości przestępstw są mężczyźni w wieku 20-30 lat. Najczęstszy powód to alkohol. Utonięć w rzekach i stawach nie odnotowano (nawet w czasie wakacji).

Jeśli chodzi o zagrożenia w ruchu drogowym, to najwięcej wypadków odnotowuje się na drodze prowadzącej do Warszawy (za cmentarzem) oraz na ulicy Browarnej. Nie ma tzw. czarnych punktów.

1.4.3. Edukacja

1.4.3.1. Szkolnictwo publiczne

W gminie istnieją następujące szkoły administrowane przez samorząd lokalny:

1. Publiczne Gimnazjum w Nowym Mieście
2. Publiczna Szkoła Podstawowa w Nowym Mieście
3. Publiczna Szkoła Podstawowa w Żdżarach

oraz administrowane przez powiat grójecki:

1. Liceum Ogólnokształcące
2. Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy dla dziewcząt i chłopców lekko upośledzonych (szkoła z internatem).

Języki: uczniowie w każdej szkole mają szansę uczenia się języków: niemieckiego, angielskiego, rosyjskiego.

Szkolne zaplecze sportowe: nie ma odpowiedniego kompleksu sportowo-rekreacyjnego, jego wybudowanie jest zdaniem wszystkich rozmówców niezbędne. Przy Szkole Podstawowej dodatkowo są na powietrzu boiska do gry w koszykówkę. Szkoły korzystają ze zdewastowanego stadionu. W 2006 roku przy Publicznym Gimnazjum oddano do użytku halę sportową. Przy PSP w Żdżarach w czynnie społecznym wybudowano boisko, jest również boisko do gry w koszykówkę, które można też wykorzystywać do gry w tenis ziemny.

Tabela 11. Szkolnictwo w gminie Nowe Miasto nad Pilicą

Szkoła:	Lata szkolne	liczba uczniów	ilość klas	nauczyciele
Publiczne Gimnazjum w Nowym Mieście	2004/2005	385	17	28
	2005/2006	340	15	27
	2006/2007	304	13	26
Publiczna Szkoła Podstawowa w Nowym Mieście	2004/2005	407 + zerówka (60)	16 (+ 3)	33
	2005/2006	394 + zerówka (54)	16 (+ 3)	30
	2006/2007	369 + zerówka (40)	15 (+ 3)	29
Publiczna Szkoła Podstawowa w Żdżarach	2004/2005	119 + zerówka (13)	6 (+ 1)	13
	2005/2006	110 + zerówka (19)	6 (+ 1)	12
	2006/2007	105 + zerówka (23)	6 (+ 1)	13

Źródło: Urząd Miasta i Gminy w Nowym Mieście nad Pilicą

1.4.3.2. Oświata niepubliczna:

W Nowym Mieście działa także szkoła niepubliczna: Zespół Szkół Zawodowych Kielce, który prowadzi edukację w następujących zawodach: gastronomia, kelnerstwo, krawiectwo w

Technikum Gastronomicznym i Zespole Szkół Zawodowych. Przy ZDZ działa również technikum wieczorowe.

W gminie działa Niepubliczne Przedszkole „Paula” prowadzone przez Zgromadzenie Córek Najczystszej Serca Najświętszej Maryi Panny. Przedszkole może przyjąć ok. 30 dzieci w wieku od 3 do 5 lat. Jest dotowane przez gminę. Trwają prace przygotowawcze i organizacyjne związane z uruchomieniem drugiego Niepublicznego Przedszkola.

1.4.4. Kultura i kultura fizyczna

1.4.4.1. Placówki upowszechniania kultury i formy organizacyjne aktywności kulturalnej mieszkańców

Muzeum Regionalne (otwarte w 1960 roku, mieści się obecnie przy placu O. H. Koźmińskiego czyli na rynku). Zbiory liczą ponad 500 muzealiów z dziedziny archeologii, etnografii, historii i numizmatyki w większości podarowane przez założyciela - Stanisława Tkacza. Muzeum otwarte jest we wtorki i czwartki od godz. 11.00 do 14.00. Mieści się w maleńkich dwóch pokojkach, gdzie nie ma możliwości wyeksponowania zbiorów, przypomina raczej ubogą izbę regionalną, chociaż niektóre zbiory są bardzo interesujące, jak choćby pierwsza część „Biblii Marcina Lutera” z 1780 r. (druga jest w Pszczynie); „Kazania” Piotra Skargi z 1618 r., czy zapisane na cielej skórze fragmenty Tory z XIX w.

W muzeum są również dowody istnienia osadnictwa na tych terenach sprzed kilku tysięcy lat (urna grecka i urna rzymska). Badania archeologiczne były w tym regionie prowadzone jeszcze w latach 80. zaniechano badań z powodów finansowych. Najczęściej muzeum odwiedzają wycieczki szkolne (miejscowi) oraz przyjeżdżający do klasztorów i zakonów turyści-pielgrzymi. Muzeum nie dysponuje żadnymi materiałami promocyjnymi, jest wymieniane w materiałach reklamujących gminę.

Muzeum Błogosławionego O. Honorata Koźmińskiego znajduje się przy barokowym klasztorze o.o. Kapucynów w Nowym Mieście. Zostało ono otwarte w 1985 roku. Zawiera przede wszystkim pamiątki po o. Honoracie: zdjęcia, rękopisy, metryki, świadectwa, ręcznie zdobione pióro, którym pisał swoje dzieła, konfesjonał. Oprócz muzeum w Klasztorze znajduje się także biblioteka z bardzo bogatym księgozbiorem. Szczególnie cenne pozycje to: obrazy, miedzioryty i starodruki z XVII i XVIII w.

Biblioteka Publiczna w Nowym Mieście nie inicjuje, jak się zdaje przedsięwzięć o charakterze kulturalnym, otwarta jest też w godzinach od 8.00 do 16.00, co może nie odpowiadać potrzebom osób pracujących i uczących się. Corocznie następuje aktualizacja posiadanego księgozbioru, który jest poszerzany o nowe, interesujące pozycje.

Ognisko Pracy Pozaszkolnej (jednostka powiatowa)

Ognisko stanowi specyficzną instytucję, która inicjuje i realizuje większość sportowych i artystycznych przedsięwzięć na terenie gminy. Jest to placówka finansowana przez powiat. Zadaniem ogniska jest racjonalne zagospodarowanie czasu wolnego dzieci i młodzieży z terenu Miasta i Gminy.

Ognisko prowadzi następujące formy pracy:

1. Klub Młodzieży „Bulba”
2. Dziecięcy zespół ludowy
3. Zespół wokalny-instrumentalny
4. Koło modelarskie
5. Koło komputerowe
6. Pracownia komputerowa
7. Modelarnia kołowo-szkutnicza
8. Sekcja piłki koszykowej dziewcząt młodszych
9. Uczniowski Klub Sportowy przy OPP „Zew” (w tym sekcja żeglarstwa windsurfingowego, żeglarstwa turystycznego oraz żeglarstwa regatowego, a także oferta dla najmłodszych - sekcja kl. Optymist)
10. Sekcja kajak - polo
11. Treningi badmintona
12. Sekcja kajakowo - turystyczna

Ognisko organizuje szkolenia na stopnie żeglarskie, obozy, biwaki, treningi, spływy kajakowe oraz zawody i wystawy modeli redukcyjnych. Ognisko znajduje się w budynku na terenie kompleksu parkowo-pałacowego. Dysponuje boiskiem do mini koszykówki.

Corocznie Ognisko organizuje imprezy o ponad lokalnym oddziaływaniu:

1. Przegląd filmów amatorskich o tematyce żeglarskiej
2. Wystawę fotograficzną - „Moje miasto”
3. Otwarte zawody w siatkówkę plażową chłopców
4. Mistrzostwa szkół w biegach przełajowych „Pożegnanie lata”
5. Ogólnopolski spływ kajakowy rzeką Drzewiczką
6. Wiosenny rajd Rowerowy - szlakiem walk partyzanckich
7. Zawody modeli: szybowców swobodnie latających, balonów na ogrzane powietrze, samochodów z napędem elektrycznym

Ognisko dysponuje również 10 rowerami do wynajęcia (udostępnienia) oraz kajakami.

1.4.4.2. Kultura fizyczna

Obiekty sportowe:

1. Położony w Nowym Mieście stadion miejski jest obiektem bardzo zdewastowanym. W najbliższych latach planowana jest jego przebudowa.
2. Ognisko Pracy Pozaszkolnej ma boisko do piłki plażowej oraz boisko do mini kosza.
3. Na terenie Nowego Miasta otwarta została hala sportowa.

Na obiektach sportowych organizowane są imprezy sportowe o zasięgu powiatowym lub ponadpowiatowym: tradycją Nowego Miasta są biegi przełajowe, również zawody lekkoatletyczne i rozgrywki piłki siatkowej i plażowej.

Wypoczynek: Na terenie Miasta i Gminy urządzone są spływy kajakowe. Ich organizatorami są: OPP oraz właściciel gospodarstwa agroturystycznego z Domaniewic. Ponadto w bliskim sąsiedztwie Miasta funkcjonuje stadnina koni. Istnieją również możliwości wypoczynku połączone z połowem ryb w gospodarstwach rybno-hodowlanych.

Imprezy otwarte:

1. Sylwester przed pałacem Małachowskich (Granowskich) - pokaz sztucznych ogni, ognisko, muzyka, tańce.
2. Dni Nowego Miasta (w tym również wystawy modeli redukcyjnych) - maj, czerwiec, organizator UMiG.
3. Dożynki Gminne.
4. Co pięć lat w Nowym Mieście jest organizowany Powiatowy Przegląd Dętych Orkiestr Strażackich
5. Odpust Św. Rocha (16 sierpnia) przy kościółku na Górcie Zgody, gdzie J. Lubomirski godził się z Janem Kazimierzem po wojnach szwedzkich w 1666 roku.

1.4.5. Opieka zdrowotna i pomoc społeczna

1. Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Nowym Mieście nad Pilicą, w skład którego wchodzi:
  - a. Szpital w Nowym Mieście nad Pilicą,
  - b. Przychodnia w Nowym Mieście nad Pilicą, przy ul. Spacerowej,
  - c. Wiejski Ośrodek Zdrowia w Żdżarach,
  - d. Wiejski Ośrodek Zdrowia w Radzicach Dużych, gmina Drzewica,
  - e. Wiejski Ośrodek Zdrowia w Klwowie,
  - f. Przychodnia Rejonowa w Drzewicy,
  - g. Opieka Doróżna (Pogotowie Ratunkowe) w Nowym Mieście nad Pilicą.

2. Dom Pomocy Społecznej (Nowe Miasto) ul. Ogrodowa - wzorcowy na szczeblu europejskim; 74 łóżka dla dzieci i osób z zaburzeniami psychicznymi.
3. Dom Pomocy Społecznej (Nowe Miasto), Pl. Kościuszki,
4. Parafialny Zespół Caritas w Nowym Mieście,
5. Prywatne gabinety: stomatologiczne, ginekologiczne, internistyczne
6. Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej - mieści się w UMiG. MOPS realizuje zadania zlecone i własne. Spośród własnych jest **dożywianie dzieci w szkołach**. Korzysta z tej oferty 187 uczniów, z tego na wsi 141. Gmina Nowe Miasto nie ma na swoim terenie enklaw ubóstwa, czy szczególnych kumulacji problemów społecznych. Nie ma problemu bezdomności.
7. **Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych** - istnieje i działa, tak jak wiele podobnych Komisji w innych gminach. Problem alkoholowy ma związek z bezrobociem, ubóstwem, brakiem perspektyw rozwojowych. Komisja współuczestniczy w organizacji imprez, które dofinansowuje. Organizuje wyjazdy wakacyjne dla dzieci.

1.4.5.1. Historia (zakład przyrodolecznicy)

Pod koniec XIX wieku **dr Jan Bieliński** założył w Nowym Mieście zakład przyrodolecznicy - był to drugi w tym czasie tego typu zakład w Europie. W miejscu powstania zakładu, w granicach majątku Żmichowskich (rodziców pisarki Narcyzy Żmichowskiej) znajdowały się źródła, których woda była wykorzystywana do terapii chorych na gruźlicę, wyczerpania nerwowego i otyłości. Do Nowego Miasta przyjeżdżali kuracjusze z Polski, Petersburga, Londynu, Paryża. Bywali tutaj sławni Polacy: Bolesław Prus, Eliza Orzeszkowa, Henryk Sienkiewicz, Maria Konopnicka, Maria Rodziewiczówna. Koncertował w Nowym Mieście Ignacy Paderewski. Zakład liczył 26 budynków, poza pomieszczeniami zabiegowymi i mieszkaniami dla kuracjuszy. Kurort został zniszczony podczas I wojny światowej, dr Bieliński został bez pieniędzy, majątek przejęli wierzyciele. Dziś jest tylko jeden budynek i jedno źródło wodne - pozostałość zakładu. Przeprowadzone na początku lat 50 badania wykazały, że źródła nie mają specjalnych właściwości leczniczych. Leczenie odbywało się przez zażywanie kąpieli, oblewanie wodą. W Muzeum Regionalnym można zobaczyć zdjęcia i grafiki prezentujące zakład dr. Bielińskiego w pełnej krasie.

Tradycja przyrodolecznictwa może być bardzo ważnym czynnikiem wspierającym marketing turystyczny Nowego Miasta. Może też ukierunkowywać rozwój niektórych przyszłych rodzajów usług dla turystów.

1.4.6. Rynek pracy

1.4.6.1. Stopa bezrobocia i jej wahania

Dane oficjalne o bezrobociu rejestrowane w **powiecie grójeckim** są optymistyczne. Stopa bezrobocia w latach 2003 – 2006 niezmiennie jest niższa od województwa mazowieckiego jak również od wskaźnika charakteryzującego stopę bezrobocia w całej Polsce. Obecnie stopa bezrobocia rejestrowanego w powiecie grójeckim wynosi niespełna 8% (przy ogólnopolskiej stopie 14,90%). To ważny element, który należy odnotować.

Tabela 12. Zmiany stopy bezrobocia rejestrowanego w kraju, województwie mazowieckim i powiecie grójeckim w latach 2003 – 2006

Stopa bezrobocia rejestrowanego:				
lata:	2003	2004	2005	2006
Polska ogółem	17,8%	19,00%	17,60%	14,90%
województwo mazowieckie	13,8%	12,70%	14,00%	11,90%
powiat grójecki	9,9%	10,10%	9,00%	7,60%

Źródło: Powiatowy Urząd Pracy w Grójcu

Bezrobocie w powiecie grójeckim, a więc i w Gminie Nowe Miasto, przeżywa wahania w cyklu rocznym polegające na corocznym wzroście w początku roku, następnie spadku w okresie letnim i powolnym dużym wzroście od września aż do końca roku. Wzrost jesienny wynika nie tylko z końca prac sezonowych, ale także (szczególnie od grudnia do lutego) z rejestrowania się absolwentów szkół średnich z danego roku. Z kolei z wywiadów wynika, że zmniejszenie bezrobocia w trakcie wakacji wiąże się nie tylko z zatrudnieniem sezonowym, ale także z wyjazdami... na odpoczynek i nie zgłaszaniem się w tym czasie ludzi do urzędów pracy, by potwierdzić przebywanie na bezrobociu.

1.4.6.2. Aktywność zawodowa mieszkańców

Bardzo istotnych informacji dostarcza poniższa tabela pokazująca, jaki odsetek ludności Nowego Miasta w wieku produkcyjnym faktycznie pracuje. Dla lat 2001 i 2005 wskaźnik ten wynosi odpowiednio: 16,70% i 18,43 (i zauważamy jego wzrost, podobnie zresztą, jak w całym kraju).

Tabela 13. Wskaźnik aktywności zawodowej: pracujący jako odsetek ludności w wieku produkcyjnym

Wskaźnik aktywności zawodowej:						
lata:	1997	1998	1999	2000	2001	2005

Nowe Miasto nad Pilicą	23,87%	20,69%	18,35%	17,24%	16,70%	18,43%
Średnio w powiecie	24,16%	24,28%	24,04%	23,05%	20,52%	22,55%
Średnio w województwie	46,87%	46,49%	45,45%	42,58%	41,81%	55,40%

Źródło: oprac. własne na podstawie danych GUS

Jeśli dla roku 2001 przyjmiemy, że na 100 mieszkańców województwa mazowieckiego w wieku produkcyjnym 42 pracowało, a 13 było bezrobotnych, to znaczy, że pozostałych 45 było nieaktywnych ekonomicznie (uczyło się, utrzymywało się z renty lub innego świadczenia socjalnego, było na utrzymaniu członka rodziny itp.). Dla Nowego Miasta te wskaźniki wynoszą odpowiednio: **17 pracujących, 9 bezrobotnych i 74 osoby nieaktywne ekonomicznie!** To wskaźnik dający wiele do myślenia.

Tabela 14. Wskaźnik feminizacji zatrudnienia: udział procentowy kobiet w grupie pracujących ogółem

Odsetek kobiet wśród pracujących ogółem:						
lata:	1997	1998	1999	2000	2001	2005
Nowe Miasto nad Pilicą	52,38%	59,84%	62,03%	63,28%	62,81%	62,31%
Średnio w powiecie	50,50%	50,21%	51,03%	48,93%	48,31%	48,43%
Średnio w województwie	49,44%	49,46%	50,08%	50,45%	51,02%	47,82%

Źródło: oprac. własne na podstawie danych GUS

W Nowym Mieście zdecydowana większość pracujących to kobiety. Podczas gdy w 2005 roku średnio w Powiecie na 100 pracujących niespełna 48% to kobiety, to w Nowym Mieście stanowiły one prawie 63%.

1.4.7. Mobilizacja społeczna

1.4.7.1. Lokalna aktywność społeczna

Najbardziej aktywne środowisko to ludzie skupieni w Ognisku Pracy Pozaszkolnej. Aktywność tego środowiska wykracza bardzo daleko poza standardowe ramy instytucjonalne. Działalność Ogniska omówiono szczegółowo w rozdziale 1.4.4.1., jednak wydaje się, że ognisko jest istotne dla lokalnego życia społecznego w mniejszym stopniu jako instytucja, a w większym – jako aktywizujące środowisko ludzi z dobrym liderem społecznym.

1.4.7.1.1 Organizacje pozarządowe

Organizacje działające na terenie gminy Nowe Miasto to:

- Towarzystwo Przyjaciół Nowego Miasta nad Pilicą
- Stowarzyszenie Mieszkańców Miasta i Gminy Nowe Miasto n. Pilicą
- Drużyna ZHP.
- Związki zawodowe:
- Solidarność i ZNP
- Caritas
- Klub Honorowych Dawców Krwi „Kropelka”

Ochotnicze Straże Pożarne działają prężnie, zwłaszcza, że najbliższa straż zawodowa jest w Rawie Mazowieckiej, 35 km od Nowego Miasta (OSP z Nowego Miasta ma 103 lata).

1.4.7.1.2   *Lokalna prasa*

Nowe Miasto ma swoje lokalne czasopismo: „Wieści Nowomiejskie”, wydawane przez Towarzystwo Przyjaciół Nowego Miasta nad Pilicą. Jest to periodyk nieregularny, wydawany mniej-więcej w rytmie miesięcznym (czasami rzadziej, wg możliwości finansowych) za własne pieniądze Towarzystwa. Nakład jest powielany techniką kserograficzną (200 egz., format A4, 12 stron). Czasopismo jest kolportowane w stałych miejscach, dostępne w redakcji, ale też w muzeum, bibliotece. Czasami gazetę dofinansuje UMiG. Treść czasopisma to głównie: historia, sport, aktualności, co ciekawego w szkołach itd. Dziennikarze lokalnej gazety współpracują też z czasopismem „Okolica”, ukazującym się na terenie południowego Mazowsza.

1.4.7.2.   **Kontakty zagraniczne społeczności lokalnej**

Nowe Miasto nad Pilicą nie ma dotychczas oficjalnych partnerów zagranicznych. Z badania zogniskowanego grupy młodzieży wynika jednoznacznie, że brak kontaktów zagranicznych, wymian młodzieży, zorganizowanych wyjazdów, stanowi jeden z podstawowych czynników negatywnej oceny Nowego Miasta przez młodzież. Z wypowiedzi respondentów wynika, że brak „oswojenia się” z kontaktami międzynarodowymi stanowi barierę dla późniejszych szans rozwoju osobistego.

1.4.7.3.   **Lokalna aktywność polityczna**

Polska scena polityczna w skali lokalnej charakteryzuje się zawsze dużą płynnością. W chwili sporządzania raportu w Nowym Mieście działały następujące partie polityczne:

- Polskie Stronnictwo Ludowe,
- Sojusz Lewicy Demokratycznej,
- Prawo i Sprawiedliwość,
- Samoobrona,
- Platforma Obywatelska
- Liga Polskich Rodzin

W Radzie Powiatu reprezentują Nowe Miasto dwaj radni (z PSL i z LPR). Według opinii mieszkańców faktyczna aktywność polityczna jest raczej znikoma i ożywia się tylko w okresach wyborów. Podczas opracowywania raportu nie zebrano oficjalnych danych o frekwencji w wyborach i referendach, ale według opinii samych mieszkańców jest ona zawsze nieco niższa od średniej krajowej.

1.4.8. Analiza heurystyczna ABC

1.4.8.1. Atuty rozwojowe:

1. Wysoka estetyka i ład w przestrzeni publicznej;
2. Zadowalający poziom bezpieczeństwa publicznego, brak poważniejszych zagrożeń przestępczością;
3. Ciekawe zbiory muzealne;
4. Zróżnicowana aktywność społeczna (kulturalna, sportowa, turystyczna, edukacyjna) skupiona wokół Ogniska Pracy Pozaszkolnej w Nowym Mieście;
5. Dobrze działający Szpital w Nowym Mieście — ważny pracodawca;
6. Wzorowo zorganizowane dwa Domy Pomocy Społecznej;
7. Tradycja przyrodolecznictwa — do wykorzystania marketingowego przy rozwoju oferty dla turystów;

1.4.8.2. Bariery rozwojowe

1. Niepokojąca prognoza demograficzna: malejąca liczba ludności: alarmująco niski przyrost naturalny (-4%!) i szybko rosnące ujemne saldo migracji (w 2006 r. -2,17%!)
2. Starzenie się populacji: MDS bliskie 37%!, wskaźnik perspektywiczności = -3,80%!
3. Niewielki odsetek pracujących; bardzo duża ilość niepracujących przypadająca na jednego pracującego (ponad 9 osób!);
4. Brak rezerw powierzchni użytkowej w mieszkaniach dla celów udostępniania kwater turystycznych; bardzo mała liczba budowanych mieszkań;
5. Brak wystarczającej ilości i jakości obiektów i urządzeń sportowych;
6. Bardzo niski wskaźnik aktywności zawodowej;

1.4.8.3. Ciekawe zagadnienia do dalszej analizy

1. Czy obecny poziom mobilizacji społecznej okaże się wystarczający do wygenerowania oferty dla turystów?
2. Jakie działania mogłyby zahamować odpływ młodych wykształconych mieszkańców z Nowego Miasta?

Rozdział 1.5. Gospodarka lokalna

1.5.1. Uwarunkowania zewnętrzne gospodarki gminy

1.5.1.1. Szanse i zagrożenia dla Nowego Miasta w kontekście megatrendów gospodarki globalnej

Globalne megatrendy gospodarki światowej wpływają na przebieg procesów rozwojowych w każdym zakątku świata, a więc i na sytuację Nowego Miasta. Z tej perspektywy pragniemy wskazać kilka istotnych faktów do rozważenia, jako tło lokalnych decyzji:

1. Trzy tradycyjne sektory gospodarki: **rolnictwo, przemysł i usługi** rozwijają się nie jednakowo. Rolnictwo jest od lat w wyraźnym odwrocie i jego wiodąca rola w gospodarce lokalnej jest mało prawdopodobna. Podobnego odwrotu dokonuje od ponad 20 lat przemysł. To **usługi** dają obecnie największe zatrudnienie. Światowy eksport usług i „własności intelektualnej” jest dziś równy łącznemu eksportowi elektroniki i samochodów lub łącznemu eksportowi żywności i paliw. Przyszłość Nowego miasta też należy wiązać z usługami, a nie rolnictwem, czy potencjalnymi inwestycjami typu przemysłowego;
2. Światowy rynek pracy już dziś odczuwa wpływ narastania tzw. „trzeciej fali” fali cywilizacji informatycznej. Praca wymaga coraz wyższych kwalifikacji. Jesteśmy ciągle przyzwyczajeni do patrzenia na rynek pracy w sposób ilościowy, a nie — jakościowy. Rzecz w tym, że miejsca pracy trzeba oceniać przede wszystkim jakościowo. Należy starać się aby w Nowym Mieście powstawały miejsca pracy wymagające **wysokich kwalifikacji**.
3. Światowy rynek pracy ulega spolaryzowanemu podziałowi na dwie kategorie zatrudnienia: na mobilnych pracowników dysponujących wiedzą i niemobilnych pracowników dysponujących siłą i prostymi umiejętnościami. Rutynowa produkcja może być wyeksportowana do jakiegokolwiek punktu na powierzchni globu, a więc w tym sektorze następuje konwergencja płac do poziomu płac Trzeciego Świata. Z kolei najwyżej kwalifikowani pracownicy mogą wyjeżdżać tam, gdzie jest najlepsza praca. Jeśli ktoś chce świadczyć proste usługi, oparte na pracy fizycznej nie wymagającej kwalifikacji, musi pogodzić się z płacami na poziomie Trzeciego Świata. Trzeba więc mieć u siebie nie najtańszych pracowników, lecz — najlepszą ofertę pracy.
4. Wyraźcie, jak chyba nigdy dotąd w historii, staje nam dziś przed oczami konflikt między dwiema filozofiami gospodarczymi: maksymalizacją bieżącej konsumpcji i długoterminowym inwestowaniem w rozwój. Wobec takiej długoterminowości inwestycji w rozwój, nie jest łatwo zyskać dla nich poparcie polityczne: wyborcy dopomi-

nają się o korzyści dziś i jutro, a nie w odległej przyszłości. Tymczasem od inwestycji w przyszłość zależy przeżycie.

5. Nowa jakość w gospodarce XXI wieku to niepomierny wzrost znaczenia *usług zagospodarowania wolnego czasu*. Natomiast w sferze „produkcji” i handlu będzie jeszcze bardziej rosła (i tak już olbrzymia) rola wytwarzania wartości niematerialnych i symbolicznych oraz obrotu tymi wartościami. Turystyka, media, rozrywka, edukacja, kultura — będą rozwojowymi gałęziami działalności ludzkiej w XXI wieku.
6. Wewnątrz kraju będzie się też nasilała zapewne migracja osób wykształconych do silniejszych ośrodków: osób z maturą — ze wsi do miast, osób po studiach — do metropolii regionalnych i krajowych, a najlepszych absolwentów dobrych uczelni — do metropolii europejskich i światowych. Wskutek emigracji będzie więc postępować wy-ludnianie wsi, ale też — pojawi się ciekawe zjawisko reemigracji mobilnych zamożnych specjalistów na tereny pozamiejskie, co zbiegnie się z upowszechnieniem tele-pracy wysoko kwalifikowanych specjalistów i delokalizacją małych zespołów pracowniczych w ramach dużych załóg.
7. Bardzo interesującym elementem zmiany sytuacji demograficznej jest prawdopodobne pojawienie się w ciągu 10 – 15 lat nowej ciekawej grupy społecznej: niezależnych finansowo seniorów. Ta grupa prawdopodobnie stworzy popyt na zupełnie nowe rodzaje usług. Już dziś niektóre miejscowości przymierzają się do zarabiania w przyszłości na usługach uzdrowiskowo-rekreacyjnych, „turystyce złotego wieku”, komercyjnym prowadzeniu luksusowych pensjonatów pobytowych dla zamożnych, samotnych seniorów (nie mających nic a nic wspólnego z obecnymi domami starców).

1.5.2. Charakterystyka lokalnego sektora gospodarczego

Lokalny sektor gospodarczy rozwija się niezbyt dynamicznie. W całej gminie jest zarejestrowanych ponad 600 podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w bazie REGON, ale nie należy ulegać złudzeniu że wszystkie one faktycznie działają. Wiele z nich pozostaje w stanie zawieszenia, lub faktycznie zakończyło działalność a nie dokonały oficjalnego wyrejestrowania. Tabela pokazuje dynamikę przyrostu ilości firm w kolejnych latach.

Tabela 15. Ilość podmiotów gospodarczych w Nowym Mieście ogółem zarejestrowanych w bazie REGON w latach 2001 – 2006

Ilość firm ogółem						
lata:	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Nowe Miasto nad Pilicą	616	626	624	604	597	607

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS i danych z UMG Nowe Miasto n/P

Jak widać z kolejnej tabeli – aktywność gospodarcza w Nowym Mieście jest nieco niższa od wskaźników powiatowych i zupełnie niska na tle województwa.

Tabela 16. Aktywizacja gospodarcza: ilość podmiotów gospodarczych na 10 tys. ludności (wg bazy REGON w latach 2001 – 2006)

Ilość firm na 10 tys. ludności						
lata:	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Nowe Miasto nad Pilicą	676	736	734	721	719	733
Średnio w powiecie	727	B.D.	B.D.	B.D.	855	B.D.
Średnio w województwie	1039	B.D.	B.D.	1138	1167	B.D.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS i danych z UMiG Nowe Miasto n/P

Tabela 17. Dynamika ilości podmiotów gospodarczych: roczne zmiany ilości podmiotów w latach 2002 – 2006 (wg bazy REGON)

Dynamika przyrostu ilości firm					
lata:	2002	2003	2004	2005	2006
Nowe Miasto nad Pilicą	1,60%	-0,32%	-3,31%	-1,17%	-1,65%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS i danych z UMiG Nowe Miasto n/P

Kolejna tabela pokazuje dynamikę ilości podmiotów gospodarczych. Widać tu, że po roku 2002 w Nowym Mieście odnotowuje się stopniowy spadek ilości firm, który w 2006 roku sięga już -1,65%.

1.5.2.1. Uzbrojenie techniczne terenu

Miasto jest prawie w całości **zwodociągowane** i w blisko 80 procentach **skanalizowane** (podłączeni do własnej oczyszczalni ścieków, która jednak nie pracuje na pełnych obrotach, bowiem garnizon w swoim czasie również wybudował oczyszczalnię i podłączył do niej własne zasoby komunalne). Cała gmina zwodociągowana jest w 70 procentach.

Na terenie gminy położona jest kablowa sieć telekomunikacyjna, dostępny jest zasięg głównych sieci telefonów komórkowych.

1.5.2.2. Rolnictwo i przetwórstwo rolno-spożywcze

1.5.2.2.1 Rolnictwo

Ludność gminy Nowe Miasto w znacznym stopniu żyje z rolnictwa, ale warunki naturalne dla gospodarki rolnej nie są dobre. Jakość gleb jest słaba. Grunty orne to w większości gleby klas bonitacyjnych IVb, V i VI. W gminie działa około 1800 gospodarstw rolnych o przeciętnej

powierzchni 5 ha. Uprawia się najczęściej zboże i rośliny okopowe. Rozwija się dość systematycznie sadownictwo (wpływ tzw. Zagłębia Grójeckiego) i ogrodnictwo (na rynki: łódzki i warszawski).

Tabela 18. Powierzchnia gruntów ornych według klas bonitacyjnych

klasa bonitacyjna	3a	3b	4a	4b	5	6	6z
Powierzchnia gruntów w ha	31	161	916	2 984	3 177	1 001	158

Źródło: Dane własne Urzędu miasta i gminy

1.5.2.2 Przetwórstwo owocowo-warzywne

W gminie działają w tej chwili pojedyncze zakłady sektora rolno-spożywczego, zajmujące się produkcją wina i moszczu, ketchupu i majonezu. Wydaje się, że przetwórstwo rolno-spożywcze jest tym akurat rodzajem działalności produkcyjnej, który nie musi kolidować z rozwojem turystyki.

1.5.2.3. Potencjał rozwoju turystyki

1.5.2.3.1 Istniejące atrakcje turystyczne

Południe gminy ze względu na krajobraz urozmaicony przez lasy i meandrujące rzeki przyciąga wczasowiczów. Wiele osób korzysta z własnych domków letniskowych lub daczy. Dopełnieniem atrakcji dla turystów są lasy zasobne w runo leśne: grzyby, jagody, poziomki itp., oraz możliwość wędkowania. Do Nowego Miasta nad Pilicą przyjeżdżają też myśliwi. Możliwość rozwijania w przyszłości turystyki w oparciu o łowiectwo jest jednym z kierunków, które można brać pod uwagę. W trakcie oznaczania jest **trasa turystyczna** Łęgonice – Domaniewice biegnąca wzdłuż rzeki Pilicy (pieszo-rowerowy szlak turystyczny). Mieszkańcy Warszawy szukają tutaj działek budowlanych, lub domów do kupienia. Nie są to jednak miejsca do zamieszkania na stałe.

1.5.2.3.2 Obiekty obsługi turystyki (baza noclegowa i gastronomiczna):

Na terenie gminy jest niewystarczająca ilość miejsc w których można się zatrzymać na nocleg. Na terenie miasta nie punktu, który udzielałby informacji dotyczących możliwości rekreacyjnych. Podobnie, jak z noclegami rzecz się ma z tzw. atrakcjami turystycznymi, które istnieją, ale nie ma na ten temat żadnej informacji. Nowe Miasto ma też podstawową sieć lokali gastronomicznych. Działają: restauracja „LEO” z miejscami noclegowymi (Nowe Miasto), bar „Smak” z efektownym zapleczem – ogródkiem (Nowe Miasto) i bar piwny przy ulicy Warszawskiej (Nowe Miasto).

1.5.2.3.3 Warunki do rozwoju agroturystyki i udostępniania kwater turystycznych w domach mieszkalnych

W gminie działają dwa gospodarstwa agroturystyczne:

1. „Eden” (w Wólce Magierowej), zarejestrowane w Stowarzyszeniu Agroturystycznym woj. mazowieckiego. Gospodarstwo ma pokoje do wynajęcia, konie, powóz. Organizuje wesela, przyjęcia.
2. Gospodarstwo agroturystyczne w Domaniewicach.

Przedmiotem analizy było, czy ze względu na charakter zabudowy mieszkalnej istnieją warunki do szerokiego rozwoju agroturystyki (turystyki przy gospodarstwach rolnych) i – szerzej – turystyki w oparciu o noclegi w domach prywatnych (niekoniecznie gospodarstwach rolnych). Jak wspomniano wcześniej, średnia powierzchnia użytkowa w mieszkaniach na osobę nie przekracza w Nowym Mieście 20 m², co nie rokuje znaczących rezerw powierzchni na wynajem turystom.

Tabela 19. Liczba nowo oddanych mieszkań na 1000 ludności

Liczba nowo oddanych mieszkań na 1000 ludności:						
lata:	1997	1998	1999	2000	2001	2005
Nowe Miasto nad Pilicą	3,36	4,03	2,55	1,94	0,90	1,68
Średnio w powiecie	2,33	3,96	5,52	4,71	5,30	3,11
Średnio w województwie	5,43	7,23	7,78	10,32	11,24	5,47

Źródło: oprac. własne na podstawie danych GUS i danych z UMiG Nowe Miasto nad Pilicą

Podczas gdy w całym otoczeniu koniunktura budowlana powoli narasta, to w Nowym Mieście zauważamy słabe tempo budowy nowych mieszkań. W 2005 roku w województwie mazowieckim zbudowano na 1000 mieszkańców prawie 6 mieszkań, w powiecie grójeckim ponad trzy, a w Nowym Mieście – **ponad jedno mieszkanie na 1000 mieszkańców**. Widać więc, że **słabo powstają nowe zasoby lokalowe dla celów turystyki**. To ważne stwierdzenie.

Tabela 20. Charakterystyka budownictwa mieszkaniowego: średnia ilość izb w nowo oddanym mieszkaniu w latach 1996 – 2001

Średnia ilość izb w nowo oddanym mieszkaniu						
lata:	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Nowe Miasto nad Pilicą	7,06	5,88	4,79	5,25	8,11	4,50
Średnio w powiecie	4,51	5,02	4,11	3,68	3,88	4,18
Średnio w województwie	4,60	4,56	4,33	4,08	3,81	3,62

Źródło: oprac. własne na podstawie danych GUS

Dla pełni obrazu należy odnotować, że powyższa pesymistyczna ocena dotyczy jedynie **ilości mieszkań**, ale nie ich **jakości**. Przeciętne nowo budowane mieszkanie w Nowym Mieście nie odbiega co do ilości izb od średniej dla gmin tego typu. Obecnie w miastach na ogół średnia wielkość mieszkania przekracza nieznacznie trzy izby (budownictwo wielorodzinne w znacz-

nej części udostępnia mieszkania małe), a na terenach wiejskich średnia przekracza często cztery i pół izby (tu dominuje absolutnie budownictwo jednorodzinne). W Nowym Mieście dominuje zdecydowanie ten drugi typ budownictwa.

1.5.2.3.4 Usługi okołoturystyczne

Na atrakcyjność turystyczną składa się w znacznym stopniu dostępność wysokiej jakości usług o charakterze powszechnym. Nie chodzi tu o usługi dedykowane specyficznie dla turystów, ale o poziom zwykłych usług dla ludności i placówek handlu detalicznego, a wśród nich w szczególności takich, z których często korzystają przyjezdni. W tym kontekście warto odnotować kilka faktów.

- Jeśli chodzi o obsługę bankową działają cztery placówki bankowe na terenie miasta oraz cztery bankomaty tychże banków: Banku BPH, Banku Spółdzielczego Biała Rawska, BS Przysucha, BS Belsk Duży.
- Placówka pocztowa jest tylko w Nowym Mieście. W Żdżarach jest też agencja pocztowa, która przyjmuje wpłaty, ale nie dokonuje wypłat i nie zatrudnia doręczycieli.
- Nieopodal rynku w Nowym Mieście jest sklep, w którym do godziny 22.00 sprzedawane jest świeże, ciepłe pieczywo oraz ciasta i bułki drożdżowe. Działają dwie piekarnie, jedna usytuowana przy ul. Tomaszowskiej, druga przy ul. Bielińskiego.

Te wrywkowe dane pokazują, że gmina ma zarówno ciekawe załączki przyszłej oferty turystycznej, jak i dość twarde bariery.

1.5.3. Otoczenie lokalnej gospodarki

1.5.3.1. Instytucje obsługi przedsiębiorców i wsparcia przedsiębiorczości

Na terenie gminy działają następujące banki (oddziały lub filie):

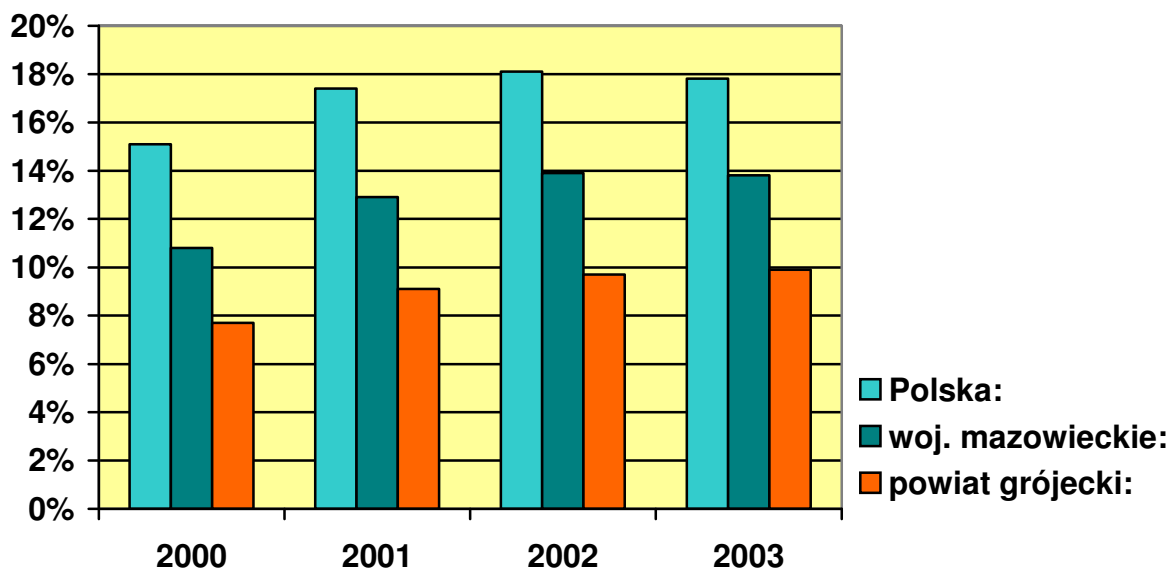
- Bank BPH,
- Bank Spółdzielczy Przysucha,
- Bank Spółdzielczy Biała Rawska,
- Bank Spółdzielczy Belsk Duży,
- agencja PKO.

1.5.3.2. Lokalny rynek pracy

Należy założyć, że na lokalnym rynku pracy jest dość zasobów potencjału ludzkiego, aby uaktywnić lokalną gospodarkę, szczególnie w obszarze usług turystycznych. Główne grupy bezrobotnych, to ludzie młodzi. Bezrobocie wśród kobiet w wieku do 35 lat i bezrobocie

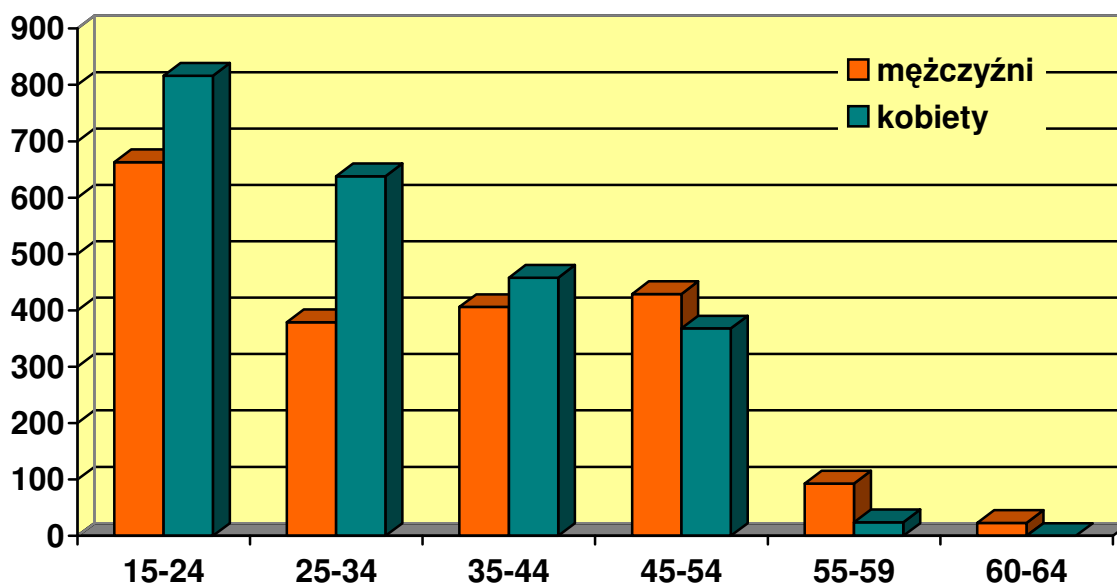
młodych mężczyzn może być dość skutecznie zmniejszane właśnie przez rozwój turystyki. W usługach turystycznych powstaje z reguły większe zapotrzebowanie na pracę kobiet, niż na pracę mężczyzn.

Wykres 1. Bezrobocie w kraju, województwie mazowieckim i powiecie grójeckim w latach 2000 – 2003

Źródło: Powiatowy Urząd Pracy w Grójcu

Wykres 2. Bezrobocie wg płci (powiat grójecki 2000)

Źródło: Powiatowy Urząd Pracy w Grójcu

Natomiast można mieć poważne obawy o jakość lokalnego potencjału ludzkiego, która prawdopodobnie nie odpowiada w pełni wysokim wymaganiom współczesnego rynku usług. W grupie młodzieży następuje negatywna selekcja: zdolniejsi i bardziej wykształceni opuszczają Nowe

Miasto, natomiast zostają ci, którzy nie poradzili sobie ze znalezieniem swoich szans w Warszawie czy Łodzi. Według opinii młodych mieszkańców gminy, zarówno kompetencje językowe miejscowej młodzieży, jak i jej doświadczenie w kontaktach z rówieśnikami z zagranicy, pozostawiają wiele do życzenia. To samo dotyczy nawyku (a wcześniej – technicznej umiejętności) korzystania z Internetu. Zamknięcie na świat i na postęp techniczny nie jest dobrą informacją, jeśli chodzi o jakość miejscowych zasobów pracy.

1.5.4. Analiza heurystyczna ABC

1.5.4.1. Atuty rozwojowe:

1. Działalność gospodarcza skoncentrowana w branżach nie kolidujących z rozwojem turystyki (np. przetwórstwo owocowo-warzywne);
2. Podstawowa infrastruktura otoczenia biznesu istnieje.

1.5.4.2. Bariery rozwojowe

1. Małe zasoby powierzchni mieszkaniowej pod wynajem na cele turystyczne;
2. Ogólnie niski potencjał gospodarczy i słaba dotychczasowa promocja.

1.5.4.3. Ciekawe zagadnienia do dalszej analizy

1. Jakie są szanse ściągnięcia turystów i jednoczesnego zaktywizowania lokalnych usług turystycznych?

Rozdział 1.6. Uwarunkowania budżetowe i instytucjonalne działań gminy

1.6.1. Uwarunkowania budżetowe

1.6.1.1. Dochody i wydatki budżetu

Potencjał rozwojowy budżetu gminy to ważny materiał do analizy. Należy w szczególności ustalić, czy Nowe Miasto ma wystarczające zasoby środków własnych, aby wygospodarować *wkład własny* w ewentualne projekty rozwojowe realizowane ze wsparciem środków strukturalnych Unii Europejskiej. Poniższa tabela obrazuje dochody gminy w przeliczeniu na jednego mieszkańca.

Tabela 21. Nowe Miasto nad Pilicą: dochody budżetu *per capita* na tle powiatu i województwa

Dochody na głowę mieszkańca:						
lata:	1997	1998	1999	2000	2001	2005
Nowe Miasto nad Pilicą	804 zł	909 zł	963 zł	1 037 zł	1 117 zł	725 zł
Średnio w powiecie	848 zł	946 zł	1 039 zł	1 118 zł	1 254 zł	2 350 zł
Średnio w województwie	1 273 zł	1 498 zł	1 716 zł	1 834 zł	1 957 zł	3 027 zł

Źródło: oprac. własne na podstawie danych GUS i danych z UMiG Nowe Miasto n/P

Dochody Nowego Miasta wyraźnie maleją i w każdym kolejnym roku pozostają **niższe od dochodów *per capita* dla całego powiatu**, którego północna część z miastem Grójcem znajduje się w strefie prorozwojowego oddziaływania metropolii warszawskiej. Dochodowość Nowego Miasta należy uznać za niską. Będzie to traktowane jako jedna z istotnych barier rozwojowych.

Z kolei wydatki budżetu Nowego Miasta w tym samym okresie ukazuje następna tabela. Także poziom dokonywanych wydatków w kolejnych latach jest niższy od średniej dla powiatu czy województwa.

Tabela 22. Nowe Miasto nad Pilicą: wydatki budżetu *per capita* w latach 1996 – 2001 na tle powiatu i województwa

Wydatki na głowę mieszkańca:						
lata:	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Nowe Miasto nad Pilicą	535 zł	921 zł	892 zł	942 zł	1 079 zł	1 199 zł
Średnio w powiecie	642 zł	859 zł	955 zł	1 027 zł	1 184 zł	1 319 zł
Średnio w województwie	973 zł	1 305 zł	1 518 zł	1 701 zł	1 967 zł	2 101 zł

Źródło: oprac. własne na podstawie danych GUS i danych UMiG Nowe Miasto n/P

Ponieważ realne koszty świadczenia poszczególnych usług publicznych w każdym z analizowanych lat był podobny dla Nowego Miasta, jak i dla tła odniesienia, przyjmujemy, że niższe wydatki musiały w pewnym stopniu skutkować niższym poziomem zaspokojenia zbiorowych potrzeb mieszkańców.

Z kolei przeanalizowano nadwyżki bądź deficyty budżetu gminnego w poszczególnych latach. Obrazuje to poniższa tabela.

Tabela 23. Nowe Miasto nad Pilicą: nadwyżka lub deficyt jako odsetek dochodów ogółem w latach 1996 – 2001 na tle powiatu i województwa

Nadwyżka (lub deficyt) jako odsetek dochodów ogółem:						
lata:	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Nowe Miasto nad Pilicą	5,03%	-14,63%	1,89%	2,22%	-4,05%	-7,31%
Średnio w powiecie	0,39%	-1,37%	-1,04%	1,11%	-5,84%	-5,21%
Średnio w województwie	1,37%	-2,54%	-1,35%	0,90%	-7,24%	-7,34%

Źródło: oprac. własne na podstawie danych GUS; deficyty oznaczono czerwoną czcionką

Analiza nie wykazuje niebezpiecznej tendencji; budżet corocznie zamyka się bądź niewielką nadwyżką, bądź deficytem, który przy tych rozmiarach zapewne może być bez kłopotu pokryty przychodami. Jest to sytuacja typowa dla „płytkiego” budżetu, gdzie kilkuprocentowy deficyt czy nadwyżka powstaje często naturalnie w przebiegu bieżącego zarządzania finansami gminy i nie jest zjawiskiem kłopotliwym.

Dodatkowo warto zaobserwować, że tło porównawcze: gminy miejsko-wiejskie w Polsce ogółem wykazują od lat stały kilkuprocentowy deficyt w rocznym bilansie budżetu, który jednak w większości jest pokrywany przychodami zakładów budżetowych w danym roku, oraz – w mniejszym stopniu – przychodami z prywatyzacji.

PŁYTKOŚĆ budżetu pokazuje wyraziście następująca tabela: dochody na jednego mieszkańca Nowego Miasta porównano w niej (przez kolejne lata z okresu 1996 – 2001) z dochodami na mieszkańca powiatu grójeckiego i województwa.

Tabela 24. Nowe Miasto nad Pilicą: Porównanie dochodów budżetu *per capita* w latach 1996 – 2001 z dochodami *per capita* innych jednostek

Dochody <i>per capita</i> w Gminie jako odsetek dochodów <i>per capita</i>:						
lata:	1996	1997	1998	1999	2000	2001
w powiecie:	87,38%	94,78%	96,19%	92,72%	92,77%	89,11%
w województwie:	57,14%	63,15%	60,73%	56,12%	56,57%	57,10%

Źródło: oprac. własne na podstawie danych GUS i danych z UMiG Nowe Miasto n/P.

Widać wyraźnie, że samorząd nowomiejski ma do dyspozycji na każdego mieszkańca tylko niecałe 90% tego, co samorzady innych gmin powiatu grójeckiego, lub samorzady innych *miast i gmin* w Polsce. W stosunku do kwoty, jaką dysponuje na jednego mieszkańca średnio samorząd lokalny w województwie mazowieckim – w Nowym mieście jest niespełna 60%. O ile ten ostatni wskaźnik jest wypaczony przez udział w wyliczeniu średniej danych miasta Warszawy, o tyle poprzednie oba wskaźniki niepokoją. „Płytki” budżet będzie wymieniony jako istotna **bariera rozwojowa**.

1.6.2. Instytucjonalne uwarunkowania działania gminy

1.6.2.1. Podstawowy schemat organizacyjny gminy

1.6.2.1.1 Rada Miejska

Rada Miejska w Nowym Mieście n. Pilicą liczy 15 osób. Rada powołała trzy stałe komisje: Rewizyjną, Gospodarczo-Budżetową i Oświatowo-Społeczną. W trakcie opracowywania strategii zarządzeniem Burmistrza nadano Regulamin Organizacyjny Urzędu Miasta i Gminy.

W skład Urzędu Miasta i Gminy wchodzi następujące referaty i stanowiska pracy:

1. referat organizacyjny;
2. referat finansowy;
3. referat spraw obywatelskich;
4. referat infrastruktury, środowiska i rolnictwa;
5. stanowisko ds. oświaty, kultury, zdrowia, sportu i rekreacji;
6. stanowisko ds. inwestycji;
7. Urząd Stanu Cywilnego;
8. Biuro Rady Miejskiej;

Odpowiedzialność za terminową i właściwą obsługę klientów ponoszą kierownicy referatów oraz pracownicy. Burmistrz przyjmuje interesantów w ciągu tygodnia, w godzinach 7.30 do

15.30. Kierownicy referatów, sekretarz i skarbnik w tych samych sprawach każdego dnia pracy od 7.30 do 15.30.

Urząd Miasta i Gminy w chwili sporządzania strategii nie miał jeszcze przyjętego systemu motywacyjnego, ani planu rozwoju zawodowego (w tym szkolenia) personelu.

1.6.3. Analiza heurystyczna ABC

1.6.3.1. Atuty rozwojowe:

1. Sprawny system zarządzania gminą, oparty na prostej strukturze;
2. Aktywna polityka inwestycyjna gminy, brak zadłużenia.

1.6.3.2. Bariery rozwojowe

1. „Płytki” budżet, z niewielką możliwością wygospodarowywania wolnych środków;

1.6.3.3. Ciekawe zagadnienia do dalszej analizy

1. Czy uda się wygospodarować wystarczająco wysoki wkład własny dla pozyskania środków strukturalnych UE przede wszystkim na projekty infrastrukturalne?

Część II:

Strategiczny plan rozwoju miasta i gminy do 2016 roku

Rozdział 2.1. Analiza strategiczna atutów i barier rozwojowych

2.1.1. Kluczowe atuty rozwojowe Nowego Miasta oraz czynniki ograniczające jego dalszy rozwój.

Przez **atuty rozwojowe** rozumiemy tutaj wszelkie fakty zaistniałe w rzeczywistości Gminy, dzięki którym rozwój Gminy będzie szybszy, łatwiejszy, pewniejszy, potoczy się lepszym torem.

Natomiast bariery rozwojowe to wszelkie problemy zaistniałe w rzeczywistości Gminy, z powodu których jej rozwój będzie wolniejszy, trudniejszy, mniej sprawny i będzie skręcał w niepożądanym kierunku.

<p><i>Mocne strony Gminy</i> <i>Nowe Miasto nad Pilicą i czynniki</i> <i>wspierające jej dalszy rozwój</i> <i>(pozytywne atuty rozwojowe)</i></p>	<p><i>Słabe strony Gminy</i> <i>Nowe Miasto nad Pilicą i czynniki</i> <i>ograniczające jej dalszy rozwój</i> <i>(bariery rozwojowe)</i></p>
<p>Położenie Miasta i Gminy</p>	
<ul style="list-style-type: none"> • Bliskość stolicy (dostępność kontaktów z instytucjami centralnymi). • Położenie w zamożnym województwie (dostęp do środków dystrybuowanych regionalnie). • Możliwość wspólnych działań promocyjnych gmin nadpilickich. • Położenie atrakcyjne przyrodniczo (dolina Pilicy). 	<ul style="list-style-type: none"> • Położenie w biednym subregionie radomskim. • Rozczłonkowane administracyjnie sąsiedztwo (8 gmin z 6 powiatów należących do 2 województw); trudności w organizowaniu szerszej współpracy. • Położenie poza siecią dróg krajowych. • Położenie poza ekwidystantą promieniowania koniunktury inwestycyjnej Warszawy.
<p>Potencjał demograficzno-społeczny</p>	
<ul style="list-style-type: none"> • Malejące saldo migracji (w 2006 r.: - 2, 17 %). • Zmniejszająca się liczba bezrobotnych zarówno wśród kobiet, jak i wśród mężczyzn. 	<ul style="list-style-type: none"> • Niepokojąca prognoza demograficzna: malejąca liczba ludności, niski przyrost naturalny (- 4,0 %). • Starzenie się populacji: MDS = 36,23 %, wskaźnik

	<p>perspektywiczności populacji wynosi: – 3,8 %.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Dość wysoka stopa bezrobocia w Gminie (wśród osób w wieku produkcyjnym) • Systematycznie zmniejszający się stopień zagęszczenia ludności na km².
Stan układu komunikacji drogowej	
<ul style="list-style-type: none"> • Stosunkowo dobre pokrycie obszaru Gminy siecią dróg. • Dość wysoki odsetek dróg o nawierzchniach twardych w stosunku do całkowitej długości sieci drogowej w Gminie. 	<ul style="list-style-type: none"> • Niedostateczna jakość nawierzchni drogowych. • Przeciążenie dróg ponadlokalnych (drogi wojewódzkie). • Zbyt małe szerokości jezdni drogowych i pasów drogowych. • Brak poboczy, chodników dla pieszych. • Brak parkingów. • Brak ścieżek rowerowych. • Brak połączenia komunikacyjnego między sołectwami a ośrodkami miejskimi (gmina, powiat). • Słaby stan techniczny mostu na rzece Pilicy w Gostomii.
Potencjał gospodarczy	
<ul style="list-style-type: none"> • Wzrost aktywizacji gospodarczej. • Utrzymująca się na średnim poziomie ilość działających podmiotów gospodarczych. • Możliwość pozyskiwania środków z funduszy europejskich na rzecz rozwoju Gminy: w zakresie infrastruktury, środowiska i obszarów wiejskich, zasobów ludzkich oraz ochrony dziedzictwa kulturowego i rozwoju turystyki. • Działalność gospodarcza skoncentrowana w branżach nie kolidujących z rozwojem turystyki (np. przetwórstwo owocowo-warzywne). • Podstawowa infrastruktura sprzyja rozwojowi przedsiębiorczości. 	<ul style="list-style-type: none"> • Małe obszarowo indywidualne gospodarstwa rolne. • Nadwyżka osób pracujących w indywidualnych gospodarstwach rolnych. • Zbyt mała promocja terenów inwestycyjnych wśród inwestorów zewnętrznych.

Stan infrastruktury gospodarki komunalnej

• Dość wysoki poziom upowszechnienia sieci wodociągowej na terenie Gminy. • Korzystny bilans zasobów ujęć wodnych. • Sukcesywna rozbudowa sieci kanalizacji sanitarnej. • Aktywna polityka finansowa władz Gminy w dziedzinie budowy sieci wodociągowej i kanalizacji sanitarnej. • Wysoki stopień telefonizacji Gminy.	• Konieczność przebudowy oczyszczalni ścieków w celu podniesienia sprawności i efektywności procesów wstępnego mechanicznego oczyszczania ścieków, uzyskania wymaganych parametrów jakościowych w ściekach oczyszczonych i zabezpieczeniu wód powierzchniowych przed zanieczyszczeniem. • Funkcjonowanie indywidualnych kanalizacji (szamb) oraz indywidualnych ujęć wodnych. • Nieszczelność szamb indywidualnych. • Niedostateczna sieć kanalizacji deszczowej. • Zaniedbane rowy odwadniające. • Straty wody wynikające z nielegalnych podłączeń i częstych awarii. • Dzikie wysypiska śmieci na terenie Gminy. • Brak segregacji śmieci na gminnym wysypisku śmieci. • Brak sieci gazyfikacyjnej Gminy. • Niski udział kotłowni na paliwa ekologiczne w gospodarstwach indywidualnych. • W niektórych wsiach brak możliwości realizacji usług internetowych.

Dostępność nieruchomości na cele inwestycyjne i rozwój mieszkalnictwa

• Gmina posiada „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Nowe Miasto nad Pilicą” oraz „Plan zagospodarowania przestrzennego”. • Gmina dysponuje atrakcyjnymi terenami pod inwestycje, budownictwo mieszkaniowe, działalność gospodarczą i turystykę. • Wzrost zainteresowania skupem gruntów w celu poszerzenia gospodarstw indywidualnych.	• Brak zaangażowania mieszkańców w sprzedaż gruntów pod inwestycje. • Brak utwardzonych dróg prowadzących do terenów przeznaczonych pod inwestycje.

Warunki mieszkaniowe	
<ul style="list-style-type: none"> • Mieszkania wystawione w przetargach przez Wojskową Agencję Mieszkaniową. • Dość wysoki standard mieszkań spółdzielni mieszkaniowych i budynków indywidualnych. 	<ul style="list-style-type: none"> • Brak zasobów mieszkań socjalnych. • Rosnąca ilość eksmisji wśród lokatorów spółdzielni mieszkaniowych. • Niski standard mieszkań socjalnych.
Stan i funkcjonowanie infrastruktury społecznej	
<ul style="list-style-type: none"> • Zadawalający poziom bezpieczeństwa publicznego, brak poważniejszych zagrożeń przestępczością. • Dobra organizacja i poziom placówek oświaty oraz wychowania. • Funkcjonowanie szkół ponadgimnazjalnych: Liceum Ogólnokształcące, Zakład Doskonalenia Zawodowego. • Zmodernizowane budynki szkolne o odpowiedniej kubaturze i wyposażeniu dysponujące salami gimnastycznymi. • Wysoki poziom wykształcenia i przygotowania zawodowego nauczycieli. • Funkcjonowanie Specjalnego Ośrodka Szkolno – Wychowawczego. • Wybudowanie pełnowymiarowej hali sportowej przy Gimnazjum Publicznym w Nowym Mieście nad Pilicą. • Dobrze zorganizowane Domy Pomocy Społecznej. • Zróżnicowana aktywność społeczna (kulturalna, sportowa, turystyczna, edukacyjna skupiona wokół Ogniska Pracy Pozaszkolnej). • Zorganizowany dowóz uczniów do szkół. • Funkcjonowanie niepublicznych placówek wychowania przedszkolnego. • Dobra dostępność do usług medycznych. • Dobrze działający Szpital w Nowym Mieście – ważny pracodawca. • Wspieranie przez władze gminy rozwoju działalności sportowo-rekreacyjnej w szkołach i sekcjach sportowych. 	<ul style="list-style-type: none"> • Brak możliwości rozbudowy funkcjonujących placówek wychowania przedszkolnego w celu zaspokojenia potrzeb społeczności lokalnej. • Brak Publicznego Przedszkola. • Nie dostosowanie pomieszczeń Szpitala Rejonowego do obowiązujących wymagań i norm. • Bardzo zły stan techniczny miejskiego kompleksu sportowo – rekreacyjnego. • Niedostosowanie zaplecza gospodarczego (kuchni) w Szkole Podstawowej i Gimnazjum do obowiązujących standardów. • Konieczność wykonania termomodernizacji budynków szkolnych.

<ul style="list-style-type: none"> • Organizowanie festynów i zawodów sportowych. • Funkcjonowanie Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej. • Działanie 9 Strażnic OSP w sołectwach wiejskich. 	
Zasoby i jakość środowiska przyrodniczego	
<ul style="list-style-type: none"> • Położenie Gminy nad rzeką Pilicą. • Funkcjonowanie na terenie Gminy 3 okręgów łowieckich. • Rozległe kompleksy łąkowe w obrębie doliny rzeki Pilicy objęte programem „Natura 2000”. • Zlokalizowanie 3 gospodarstw rybnohodowlanych. 	<ul style="list-style-type: none"> • Ograniczenie możliwości inwestycyjnych w chronionym obszarze rzeki Pilicy. • Okresowe wylewy rzeki Pilicy. • Okresowe obniżenie poziomu wód w rzece Pilicy. • Niskie klasy bonitacyjne gruntów ornych. • Niska lesistość Gminy.
Zasoby i jakość środowiska kulturowego i turystycznego	
<ul style="list-style-type: none"> • Potencjalne atrakcje turystyczne: zespół pałacowo-parkowy w Nowym Mieście, pałacyk dworski w Łęgonicach i w Żdżarach. • Zabytkowe obiekty sakralne: Sanktuarium Bł. O. H. Koźmińskiego w Nowym Mieście, zabytkowe kościoły drewniane w Łęgonicach i Walisce, murowane w Nowym Mieście i Żdżarach, zabytkowy kościółek na „Górcie Zgody” w Nowych Łęgonicach. • Funkcjonowanie Muzeum Regionalnego i Muzeum Bł. O. H. Koźmińskiego w Nowym Mieście nad Pilicą. • Atrakcje przyrodnicze doliny rzeki Pilicy i Drzewiczki. • Tradycja przyrodolecznictwa w Nowym Mieście nad Pilicą. • Funkcjonowanie promu na rzece Pilicy w Domaniewicach. • Organizowanie spływów kajakowych na rzece Pilicy. • Działalność gospodarstw agroturystycznych. • Zlokalizowanie stadniny koni na terenie Gminy. • Efektywne funkcjonowanie Miejsko-Gminnej Biblioteki Publicznej. 	<ul style="list-style-type: none"> • Brak wyspecjalizowanego obiektu służącego zaspokojeniu potrzeb w zakresie upowszechniania kultury. • Niedostateczna ilość świetlic wiejskich. • Zbyt małe zainteresowanie rozwojem gospodarstw agroturystycznych. • Niedostateczna liczba infrastruktury służącej rozwojowi turystyki. • Brak ścieżek rowerowych. • Brak powierzchni wystawowej i magazynowej dla funkcjonujących muzeów. • Małe zasoby powierzchni mieszkaniowej pod wynajem na cele turystyczne. • Słaba dotychczasowa promocja Gminy w zakresie turystyki.

Gospodarka finansowa Gminy	
<ul style="list-style-type: none"> • Brak zadłużenia Gminy. • Aktywna polityka Gminy w zakresie pozyskiwania zewnętrznych źródeł finansowania. • Średni udział środków inwestycyjnych w budżecie Gminy. • Sprawny system zarządzania Gminą oparty na prostej strukturze. 	<ul style="list-style-type: none"> • Zbyt niskie dochody Gminy w stosunku do potrzeb inwestycyjnych Gminy. • Niski podatek rolny z uwagi na występujące klasy gruntów ornych. • Stosunkowo niskie dochody budżetowe z subwencji oświatowej w stosunku do istniejących i wzrastających corocznie kosztów funkcjonowania szkół.

2.1.2. Istotne ciekawe kwestie do dalszych analiz

Oprócz wskazania atutów i barier rozwojowych analiza wyłoniła grupę faktów, których obecnie nie da się z całą pewnością nazwać ani atutami, ani barierami, ale wiadomo, że będą bardzo znaczące dla przyszłości Gminy. Nie jest natomiast pewne, jaki wpływ na przyszłość Gminy wywrą.

Na podstawie analizy danych zebranych w raporcie **została wytypowana następująca lista ciekawych kwestii dotyczących dalszego rozwoju Nowego Miasta nad Pilicą:**

1. Czy uda się w Nowym Mieście wykreować zintegrowany produkt turystyczny? Co byłoby jego składowymi? Jakie są szanse ściągnięcia turystów i jednoczesnego zaktywizowania lokalnych usług turystycznych?
2. Jakie działania mogłyby zahamować odpływ młodych wykształconych mieszkańców z Nowego Miasta?
3. Jakie są realne szanse zagospodarowania terenów po byłej Jednostce Wojskowej i pozyskania inwestora?
4. Czy jest możliwość uporządkowania gospodarki ściekowej sołectw wiejskich bez budowy kanalizacji sieciowej, poprzez rozwiązania przydomowe?

Rozdział 2.2. Wizja Gminy Nowe Miasto nad Pilicą w 2015 r.

Biorąc pod uwagę walory i potencjalne możliwości rozwoju a także występujące problemy i uwarunkowania jak również zamierzenia władz samorządowych, wizję Miasta i Gminy w 2015r. będą cechować następujące elementy i wyróżniki:

1. Nastąpi zmniejszenie odpływu ludności z terenu Miasta i Gminy. Młodzi, wykształceni ludzie będą coraz częściej wybierać teren Miasta i Gminy jako miejsce swojego zamieszkania i przyczynią się do wzrostu aktywności gospodarczej i społecznej.
2. Rozwiną się istniejące i powstaną małe i średnie podmioty gospodarcze (przedsiębiorstwa). Na terenach inwestycyjnych po byłej Jednostce Wojskowej będą prowadzić działalność inwestorzy zewnętrzni. Zwiększy się rola i znaczenie sektora turystyczno-rekreacyjnego.
3. Infrastruktura drogowa Gminy zostanie rozbudowana. Drogi będą miały wysoki standard jakości, co wpłynie na poprawę komunikacji w obrębie Gminy i z innymi strategicznymi ośrodkami.
4. Na terenie całej Gminy będzie wykonana pełna infrastruktura w zakresie: wodociągów, odprowadzania ścieków i gospodarki odpadami. Wyżej wymienione czynniki oraz wzrost udziału kotłowni ekologicznych wpłynie na poprawę stanu środowiska naturalnego. Zgazyfikowanie Gminy stanie się nowym źródłem energii.
5. Nastąpi rozbudowa zaplecza: oświatowego, kulturalnego, zdrowotnego i sportowo-rekreacyjnego Gminy. W związku z rozwojem sektora turystyczno-rekreacyjnego powstaną gospodarstwa agroturystyczne oraz ośrodki kultury promujące dziedzictwo kulturowe Gminy.
6. Znacznie powiększy się budżet Gminy i wzrośnie poziom skuteczności pozyskiwania środków zewnętrznych.

Rozdział 2.3. Misja i cele rozwoju Gminy Nowe Miasto nad Pilicą

Misją Gminy Nowe Miasto nad Pilicą jest wykorzystanie zasobów i potencjału Gminy, w celu podnoszenia poziomu warunków życia mieszkańców i efektywnego gospodarowania. Nowe Miasto nad Pilicą to Gmina kierująca się zasadami zrównoważonego rozwoju, otwarta na nowe inwestycje, ekologiczna, budująca swoją przyszłość na walorach przyrodniczych i krajo-
brazowych oraz zapewniająca swoim mieszkańcom optymalne warunki rozwoju

2.3.1. Cele strategii rozwoju Miasta i Gminy Nowe Miasto nad Pilicą

Nadrzędnym celem strategii rozwoju Miasta i Gminy Nowe Miasto nad Pilicą jest zapewnienie mieszkańcom wysokiej jakości życia poprzez zrównoważony rozwój społeczno-gospodarczy.

Dla osiągnięcia nadrzędnego celu strategii konieczna jest realizacja następujących celów strategicznych:

1. Tworzenie warunków stymulujących rozwój gospodarczy.
2. Zapewnienie wysokiego standardu jakości życia.
3. Ochrona środowiska i racjonalne wykorzystanie walorów przyrody.

W ramach realizacji celów strategicznych rozwoju Gminy określono kolejne cele pośrednie:

- I. Rozwój i wspomaganie przedsiębiorczości na terenie Gminy.
- II. Poprawa poziomu życia mieszkańców.
- III. Poprawa infrastruktury technicznej na terenie Gminy.
- IV. Rozwój i promocja funkcji rekreacyjno-turystycznych i sportowych.
- V. Ochrona środowiska przyrodniczego i kształtowanie ładu przestrzennego.
- VI. Rozwój kultury oraz ochrona dziedzictwa kulturowego.
- VII. Aktywizacja i rozwój obszarów wiejskich.

2.3.2. Kierunki działania:

I. Rozwój i wspomaganie przedsiębiorczości na terenie Gminy.

- ✓ Pozyskiwanie inwestorów i kapitału zewnętrznego.
- ✓ Wspieranie rozwoju lokalnej przedsiębiorczości.
- ✓ Rozbudowa sieci dróg gminnych, poszerzenie ich i wymiana nawierzchni.
- ✓ Budowa sieci gazyfikacyjnej na terenie Gminy.
- ✓ Rozbudowa sieci kanalizacyjnej w obrębie Miasta i Gminy.
- ✓ Kontynuowanie budowy systemu sieci wodociągowych.
- ✓ Promocja Gminy, terenów przeznaczonych pod działania inwestycyjne i przedsiębiorczości.
- ✓ Udostępnianie nieruchomości pod rozwój działalności gospodarczej i inwestycyjnej, oraz rozszerzenie dostępu do usług internetowych na teren całej Gminy.

II. Poprawa poziomu życia mieszkańców.

- ✓ Wspieranie bazy oświatowej
  - termomodernizacja budynków szkolnych, przebudowa zaplecza obsługiwo-gospodarczego szkół.
  - tworzenie lepszych warunków kształcenia dzieci i młodzieży.
- ✓ Podniesienie standardów funkcjonujących na terenie Miasta i Gminy zakładów opieki zdrowotnej
- ✓ Rozbudowa i przystosowanie pomieszczeń Szpitala Rejonowego do wymaganych standardów
- ✓ Wzrost zatrudnienia i przeciwdziałanie bezrobociu poprzez tworzenie miejsc pracy na terenach inwestycyjnych po byłej Jednostce Wojskowej oraz dalszy rozwój przedsiębiorczości.
- ✓ Budowa chodników dla pieszych i ścieżek rowerowych.
- ✓ Utworzenie niezbędnej ilości miejsc parkingowych.
- ✓ Rozwój budownictwa mieszkaniowego, utworzenie koniecznej bazy mieszkań so-cjalnych o wysokim standardzie zagospodarowania.
- ✓ Zwiększenie działań na rzecz rozwiązywania problemów społecznych.

III. Poprawa infrastruktury technicznej na terenie Gminy.

- ✓ Przebudowa i rozbudowa oczyszczalni ścieków w Nowym Mieście nad Pilicą.
- ✓ Kontynuacja i zamknięcie budowy sieci wodociągowej na terenie Gminy.
- ✓ Rozbudowa sieci kanalizacyjnej w obrębie Miasta i Gminy.
- ✓ Budowa kolektorów burzowych dla terenów zurbanizowanych Gminy.
- ✓ Racjonalne gospodarowanie odpadami komunalnymi – segregacja śmieci na gminnym wysypisku śmieci, likwidacja nieuszczelnionych szamb indywidualnych i dzikich wysypisk.

- ✓ Budowa sieci gazyfikacyjnej na terenie Gminy.
- ✓ Zwiększenie udziału kotłowni ekologicznych w gospodarstwach indywidualnych.
- ✓ Budowa, przebudowa i poszerzenie nawierzchni drogowych.
- ✓ Rozszerzenie dostępu do usług internetowych na teren całej Gminy.
- ✓ Inwestycje w zakresie odnawialnych źródeł energii.

IV. Rozwój i promocja funkcji rekreacyjno-turystycznych i sportowych.

- ✓ Budowa miejskiego otwartego kompleksu sportowa-rekreacyjnego.
- ✓ Rozwój gospodarstw agroturystycznych.
- ✓ Wytyczenie szlaków turystycznych.
- ✓ Promocja walorów przyrodniczych doliny rzeki Pilicy.
- ✓ Kształtowanie prozdrowotnych i proekologicznych postaw dzieci, młodzieży i mieszkańców Gminy.
- ✓ Opracowanie programu promocji Gminy.
- ✓ Budowa zbiornika retencyjnego na rzece Pilicy.

V. Ochrona środowiska przyrodniczego i kształtowanie ładu przestrzennego.

- ✓ Przebudowa i rozbudowa oczyszczalni ścieków.
- ✓ Wprowadzenie selekcji odpadów komunalnych.
- ✓ Zlikwidowanie nieuszczelnionych szamb i dzikich wysypisk śmieci.
- ✓ Realizacja programu „Natura 2000” na terenie chronionego obszaru rzeki Pilicy.
- ✓ Budowa ekologicznych kotłowni.
- ✓ Szerzenie świadomości ekologicznej wśród mieszkańców Gminy.
- ✓ Porządkowanie i pielęgnacja zieleni w obrębie istniejących obszarów zabudowy mieszkaniowej.

VI. Rozwój kultury oraz ochrona dziedzictwa kulturowego.

- ✓ Utworzenie regionalnego ośrodka kultury.
- ✓ Wspieranie istniejących placówek kultury (biblioteki, muzeów).
- ✓ Ochrona, znajdujących się na terenie Gminy, obiektów zabytkowych.
- ✓ Rewitalizacja obiektów zabytkowych i wykorzystanie ich do rozwoju funkcji turystycznych.
- ✓ Rewitalizacja zasobów mieszkaniowych wspólnot i spółdzielni mieszkaniowych.

VII. Aktywizacja i rozwój obszarów wiejskich.

- ✓ Rozwój gospodarstw agroturystycznych.
- ✓ Działania na rzecz wdrażania w rolnictwie nowoczesnych metod produkcji.
- ✓ Wspieranie ekologizacji rolnictwa i prośrodowiskowych metod produkcji.
- ✓ Rozprowadzenie sieci wodociągowej i kanalizacyjnej.
- ✓ Wspieranie działań poprzez wskrzeszanie, pielęgnację i zachowanie najcenniejszych walorów wsi – jej tradycji, kultury, historii i przede wszystkim ludzi

Spis treści:

Część I: Raport o Stanie Miasta i Gminy	3
Rozdział 1.1. Położenie i relacje zewnętrzne	4
1.1.1. Położenie	4
1.1.2. Wpływ sąsiednich ośrodków	7
1.1.3. Dostępność komunikacyjna.....	9
1.1.4. Analiza heurystyczna ABC	10
Rozdział 1.2. Ład przestrzenny	12
1.2.1. Przestrzeń gminy	12
1.2.2. Ochrona dziedzictwa kulturowego.....	12
1.2.3. Obiekty o szczególnym znaczeniu dla gminy	13
1.2.4. Analiza heurystyczna ABC	14
Rozdział 1.3. Środowisko.....	15
1.3.1. Walory i zasoby środowiska	15
1.3.2. Obecne formy przeciwdziałania niepożądanym skutkom oddziaływania człowieka na środowisko.....	15
1.3.3. Analiza heurystyczna ABC	16
Rozdział 1.4. Społeczność lokalna	17
1.4.1. Charakterystyka demograficzna.....	17
1.4.2. Jakość życia.....	21
1.4.3. Edukacja	23
1.4.4. Kultura i kultura fizyczna.....	24
1.4.5. Opieka zdrowotna i pomoc społeczna.....	26
1.4.6. Rynek pracy.....	28
1.4.7. Mobilizacja społeczna	29
1.4.8. Analiza heurystyczna ABC	31
Rozdział 1.5. Gospodarka lokalna.....	32
1.5.1. Uwarunkowania zewnętrzne gospodarki gminy	32
1.5.2. Charakterystyka lokalnego sektora gospodarczego	33
1.5.3. Otoczenie lokalnej gospodarki	37
1.5.4. Analiza heurystyczna ABC	39
Rozdział 1.6. Uwarunkowania budżetowe i instytucjonalne działań gminy.....	40
1.6.1. Uwarunkowania budżetowe	40
1.6.2. Instytucjonalne uwarunkowania działania gminy	42

1.6.3. Analiza heurystyczna ABC	43
Część II: Strategiczny plan rozwoju miasta i gminy do 2016 roku	44
Rozdział 2.1. Analiza strategiczna atutów i barier rozwojowych	45
2.1.1. Kluczowe atuty rozwojowe Nowego Miasta oraz czynniki ograniczające jego dalszy rozwój.....	45
2.1.2. Istotne ciekawe kwestie do dalszych analiz	50
Rozdział 2.2. Wizja Gminy Nowe Miasto nad Pilicą w 2015 roku	51
Rozdział 2.3. Misja i cele rozwoju Gminy Nowe Miasto nad Pilicą	52
2.3.1. Cele strategii rozwoju Miasta i Gminy.....	52
2.3.2. Kierunki działania.....	53